

Måndagen den
2 juni 1980

Måndagen den 2 juni

Kl. 14.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 22 och 23 maj.

§ 2 Om vissa bestämmelser för utlandspersonal i SIDA:s tjänst

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Tore Nilssons* (m) den 14 maj anmälda fråga. 1979/80:477, och anförde:

Fru talman! Tore Nilsson har frågat mig om regeringen är beredd att skärpa bestämmelserna för svensk utlandspersonal i SIDA:s tjänst och, då det gäller Camp Sweden i Bai Bang, utreda förhållandena.

De i Tore Nilssons fråga nämnda uppgifterna i press och radio avser vissa missförhållanden bland svenskar och annan icke-vietnamesisk personal, som under det svenska projektledningsföretaget arbetar vid Bai Bang-projektet. Enligt det svensk-vietnamesiska proceduravtalet, som bl. a. reglerar projektpersonalens ställning, skall denna personal följa vietnamesiska lagar och bestämmelser. En motsvarande föreskrift finns i kontrakten mellan projektledningsföretaget och dess anställda.

I vietnamesisk lag krävs att myndighet lämnat tillstånd eller godkännande för att utlänningar skall kunna umgås med vietnamesiska medborgare. Växling av utländsk valuta får endast ske genom Vietnams utrikeshandelsbank. Det är känt att överträdelser av dessa bestämmelser förekommer på många håll i landet. Det finns ingen anledning att tro att de påtalade missförhållandena är unika för Bai Bang.

Det ankommer självfallet i första hand på de vietnamesiska myndigheterna att se till att de regler som gäller i landet följs. Biståndskontoret vid ambassaden i Hanoi har redan under en längre tid uppmärksammat missförhållandena och tagit upp saken med projektledningsföretaget och de vietnamesiska myndigheterna. I mars i år har biståndskontoret skriftligen återigen uppmanat projektledningsföretaget att för projektpersonalen understryka vikten av att gällande bestämmelser följs och att också i övrigt vidta lämpliga åtgärder för att motverka missförhållandena. Projektledningsföretaget håller i dessa frågor nära kontakt med det ministerium som på vietnamesisk sida ansvarar för projektet.

MÅRTEN WERNER (m):

Fru talman! Eftersom Tore Nilsson inte har tillfälle att närvara i dag har jag övertagit hans fråga. Den intresserar självfallet mig också, och jag ber att få tacka utrikesministern för svaret.

Om vissa bestämmelser för utlandspersonal i SIDA:s tjänst

Måndagen den
2 juni 1980

Om vissa bestämmelser för utlandspersonal i SIDA:s tjänst

Men det är inte riktigt klara verba i svaret. Det talas om "missförhållanden bland svenskar och annan icke-vietnamesisk personal". Vad det rör sig om är sådana korrupta företeelser som flickhandel, svartabörshandel och spridande av könssjukdom vid Bai Bang-projektet i Vietnam. Dessa företeelser strider uppenbarligen mot den humanitetens idé som vårt bistånd är ett uttryck för. Det är gott och väl att vi bygger upp ett pappersbruk i Vietnam, men om vi samtidigt river ned något av folkmoralen har vi gjort en tvivelaktig insats. Jag hade nog förväntat mig litet mer skärpa i utrikesministerns svar.

Sådana här förhållanden för med sig två allvarliga konsekvenser. Å ena sidan drar vi skam över vårt land som biståndsnation. Vi är på något sätt samma andas barn som representanterna för de gamla kolonialmakterna, vilka också byggde sina minnesmärken men samtidigt lämnade efter sig syfilis. Å andra sidan kan vi riskera att ännu fler svenskar ställer sig tveksamma till svenska biståndsinsatser. Jag vet att också Ola Ullsten känner väl till och behjärtar att den opinion som stöttar vårt bistånd är en stor grupp ideella och humanitärt sinnade människor. Vi kan verkligen riskera mycket om vi inte tar itu med problemen i Bai Bang på allvar.

Jag tycker att utrikesministerns svar är litet undanlidande. "Det finns ingen anledning att tro att de påtalade missförhållandena är unika för Bai Bang", skriver utrikesministern. Nej, självfallet inte. Att vidta åtgärder ankommer "i första hand på de vietnamesiska myndigheterna", säger utrikesministern vidare. Men jag undrar om det är på det sättet. Kan man inte befara att ett mottagarland som Vietnam mycket ogärna ingriper med tanke på att personalen kommer från en nation som ger ett så stort bistånd? Det vore förstäcligt. Jag tycker att det i det här fallet i första hand är vår uppgift att sanera.

Vi vet ju att missförhållandena har tilltagit efter årsskiftet. Verksläkarna i Bai Bang har nu tre till fyra patienter per dag som söker hjälp för gonorré. När missförhållandena hela tiden förvärras kan man väl inte bara låta det fortgå och hoppas på att en förbättring skall ske. Jag tycker nog att biståndsministern borde ta i litet mera.

Till sist: jag fick inte besked på frågan om man inte borde se över bestämmelserna för biståndsarbetare.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Jag har i svaret redogjort för de regler och den ansvarsfördelning som gäller. Detta skall på intet sätt uppfattas som överslättande när det gäller de missförhållanden som har påtalats. Naturligtvis har SIDA ett ansvar här. De har ett ansvar för att utse rätt sorts personal i den mån det ankommer på SIDA att göra det. Även företaget har ansvar i det avseendet. Vi har vidare anledning att som ansvariga för projektet se till att verksamheten löper enligt de regler som gäller, både i fråga om personalens personliga umgänge med befolkningen i Bai Bang och i fråga om verksamheten där i övrigt. Men därutöver ankommer det naturligtvis på myndigheterna i Vietnam att precis som vi gör i Sverige övervaka att landets

lagar efterlevs.

Till sist vill jag säga att jag är minst lika angelägen som Mårten Werner när det gäller att värna om den svenska biståndsviljan och om den opinion som även i kärva tider vill stödja en progressiv svensk biståndspolitik. Naturligtvis måste missförhållanden påtalas. Men, Mårten Werner, vi har också ett ansvar som politiker att inte överdriva när incidenter har skett och ge dem sken av att vara generella företeelser. Också det kan nämligen vara ett sätt att skada biståndsviljan.

MÅRTEN WERNER (m):

Fru talman! Några generella företeelser är det naturligtvis inte fråga om. Men de är dock konstaterade, och vi har redan nu bestämmelser som säger att de som bryter mot ett lands lagar inte bör få verka i det landet. Jag tycker att man skulle tillämpa de bestämmelserna här. Det gör man ju mycket strikt inom den svenska FN-bataljonen; om någon uppträder med svenskt lättsinne i ett muselmanskt land, så skickas han hem. Det borde ha skett också i det här fallet.

Jag vill återkomma till frågan om bestämmelserna för biståndsarbetare. Naturligtvis är jag medveten om att man inte kan mäta en människas idealitet eller humanitet, men borde man inte när det gäller sådan här personal på något sätt göra sig underkunnig om vederbörandes inställning till sina medmänniskor? Det är nämligen tyvärr icke så ovanligt, herr utrikesminister, att bland dem som arbetar utomlands så att säga i flock finns de som har en nedvärderande inställning till människorna i landet. Det är ju en sådan diskriminerande människosyn som har kommit till uttryck här, och den är helt ovärdig och olämplig för personal som utför humanitärt arbete. Borde man inte mot den bakgrunden se över bestämmelserna för biståndsarbetare?

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Jag måste nog påminna om det jag sade i mitt förra inlägg, nämligen att vi får akta oss för att ta enstaka händelser som uttryck för generella företeelser. Ingenting har inträffat som motiverar att jag här i kammaren säger att vi bör göra en allmän översyn av de regler som gäller för uttagande av personal i SIDA:s tjänst. Det vore en grov förolämpning mot den personal som under ofta mycket svåra förhållanden gör en utomordentlig insats. Att det även bland dessa personer finns människor som misslyckas i sina relationer till omvärlden kan vi dess värre inte hjälpa. Det har också förekommit att personer som inte har skött sina uppgifter eller som har haft andra problem, har skickats hem. Men jag vill för den skull inte rekommendera SIDA att införa några militärt inspirerade lagar för sin verksamhet.

MÅRTEN WERNER (m):

Fru talman! Om det sista utrikesministern yttrade skulle knyta an till den svenska FN-bataljonen, vore det verkligen missriktat. Där rör det sig om en

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

Om vissa bestämmelser för utlandspersonal i SIDA:s tjänst

Måndagen den
2 juni 1980

*Om ett svenskt
initiativ till förmån
för kurderna*

humanitär uppgift och inte främst om en militär.

Det är alldeles självklart att man inte skall döma en hel grupp, men det måste vara mycket besvärande för de många som arbetar där ute, om man aldrig statuerar exempel. Finns det klara indicier på övertramp, menar jag att man också bör ingripa. På det sättet talar man om var man står, och rätt snart skulle problemet måhända vara ur världen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om ett svenskt initiativ till förmån för kurderna

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Bertil Måbrinks* (vpk) den 13 maj anmälda fråga, 1979/80:472, och anförde:

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig om svenska regeringen tänker protestera mot övergrepp mot den kurdiska befolkningen samt ta upp den kurdiska frågan i FN.

Den 18 januari i år hade jag tillfälle att i en interpellationsdebatt med Oswald Söderqvist ge denne ett uttömmande svar beträffande regeringens syn på kurdfrågan. Detta svar äger fortfarande sin fulla giltighet. Någon avgörande förändring i de berörda länderna har inte inträffat, varför regeringen inte finner anledning att ompröva sin tidigare redovisade inställning.

Blodiga sammandrabbningar har dock på senare tid ägt rum i Irans kurdiska provins. Förlusterna i människoliv synes på ömse håll ha varit stora. Det är min förhoppning att den iranska centralregeringen och kurdernas representanter snart åter skall kunna mötas vid förhandlingsbordet och att därmed stridigheterna upphör.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Utrikesministern sade själv, när det gällde kurderna, den 18 januari i år att vi måste vara uppmärksamma "mot de brott mot de mänskliga rättigheterna som kan begås mot dessa grupper. Varhelst sådana brott begås och vi får kännedom om det måste vi självfallet vara beredda att uttala vårt fördömande." Därför ställer jag ånyo frågan: Hur bör kurdernas situation vara för att denna skall kunna väcka gehör i något FN-organ? Vilken grad av övergrepp krävs mot det kurdiska folket, för att den svenska regeringen skall finna det tillräckligt angeläget att uttala ett fördömande mot ett visst lands regering och ta upp frågan i FN?

Situationen för det kurdiska folket har sedan vi tog upp frågan i januari ytterligare försämrats och kan knappast vara sämre än vad den är i dag. I Iran hotas det kurdiska folkets kamp för kulturella demokratiska rättigheter att krossas. Kurdiska städer och byar bombas nu systematiskt av den iranska armén och det iranska flyget. Mer än 80 000 människor har förlorat sina hem och befinner sig på flykt. Det iranska Kurdistan är avspärrat. Varken livsmedel eller medicin släpps igenom. De kurdiska ledare som sänts till

Teheran för förhandlingar med de iranska myndigheterna har fängslats, herr utrikesminister.

När det gäller den irakiska regimen kan det nämnas att det sedan 1976 pågår en systematisk minskning av den irakiska delen av Kurdistan. Den kurdiska befolkningen tvångsförflyttas helt enkelt till arabiska delar av Irak. Målet är att arabisera framför allt de oljerikaste delarna av det irakiska Kurdistan.

Situationen i Turkiet är, trots Turkiets medlemskap i FN och Europarådet och Turkiets underskrift av Helsingforsöverenskommelsen, sådan att Turkiet inte ens erkänt den tio miljoner stora kurdiska befolkningen i landet. Det förtryck som i dag råder där – med undantagstillstånd i 17 av 20 kurdiska provinser och totalt 40 000 politiska fångar i hela Turkiet under de senaste sex månaderna, varav 4 000 politiska fångar i den kurdiska staden Diyarbakir – borde resultera i en skarp protest från den svenska regeringen.

Men inte ett ord till fördömande från Ola Ullsten och den borgerliga regeringen.

Är det verkligen så illa ställt att t. ex. ett utbyte av svenska lastbilar, svenska damm- och tunnelbanebyggen i Irak mot irakisk olja väger tyngre än den kurdiska nationens mänskliga fri- och rättigheter? Nils Åsling var i Irak i mars månad, och Iraks industriminister åkte i dag från Sverige. De hinder som fanns i januari mot att ta upp frågan i FN borde nu vara borta.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om regeringens syn på utvecklingen i Mellersta Östern

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Carl Lidboms* (s) den 20 maj anmälda fråga. 1979/80:485, och anförde:

Fru talman! *Carl Lidbom* har med anledning av den senaste tidens utveckling i Mellersta Östern frågat mig vilka kommentarer jag vill göra till den israeliska politiken på Västbanken och gentemot Libanon.

Regeringen har upprepade gånger bestämt tagit avstånd från denna politik. Beginregeringen har länge arbetat med planer på att utvidga bosättningarna på framför allt Västbanken. Det är allvarligt att den israeliska regeringen synes beredd att med sina utvidgade bosättningsplaner ytterligare försvåra en fredlig lösning av Palestinafrågan.

Det råder inget tvivel om att bosättningarna är det främsta skälet till att den 26 maj – det av Egypten och Israel utsatta slutdatum för autonomiförhandlingarna rörande Palestina – passerat utan att några som helst resultat uppnåtts.

Beträffande *Carl Lidboms* fråga om den israeliska ockupationsmaktens uppträdande får jag först konstatera att den alltmer oroväckande utvecklingen på Västbanken belyser den ödesmättade tragik med våld och motvåld som karakteriserar Mellanösternkonflikten. Det senaste PLO-inspirerade våldsdådet i Hebron måste fördömas men man kan för den skull inte försvara

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om regeringens
syn på utvecklingen
i Mellersta
Östern*

Måndagen den
2 juni 1980

*Om regeringens
syn på utveckling-
en i Mellersta
Östern*

de åtgärder i klar strid med folkrätten, som Israel vidtagit i de ockuperade områdena. Vad som är särskilt upprörande är utvisningen av två folkvalda borgmästare och en Shariadomare. Det är en grym ironi att utvisningarna skett med stöd av lagar från den gamla mandatärmakten, lagar som israelerna själva tidigare bekämpade. Säkerhetsrådet har nyligen vid två tillfällen fördömt det israeliska utvisningsbeslutet.

Vad slutligen gäller anfallen mot Libanon är regeringens åsikt likaså känd.

Den libanesiska nationen är starkt splittrad mellan kristna och muslimer, samtidigt som delar av landet kommit att bli den politiska och militära basen för palestinierna. Regeringen har förståelse för Israels önskemål att förhindra terroraktioner över den libanesiska gränsen. Detta ursäktar dock på intet sätt de israeliska militära åtgärderna, som ofta hårt drabbar oskyldiga civila. Israel måste upphöra med sitt stöd till rebellmajoren Haddad och stoppa alla angrepp mot Libanon i enlighet med resolutionerna i säkerhetsrådet. Endast på detta sätt har den libanesiska centralregeringen möjligheter att åter börja bygga upp sin auktoritet. Samtidigt ges FN:s fredsbevarande styrka i södra Libanon förutsättningar att uppfylla sitt mandat.

Låt mig avslutningsvis säga att problemet i Mellanöstern knappast låter sig fångas i Carl Lidboms fråga och mitt svar. Som vi alla vet har konflikten djupare historiska rötter där alla inblandade parter har legitima anspråk. Fred i Mellanöstern kräver att både Israels och palestiniernas nationella rättigheter erkänns och tillgodoses. Detta innebär också att PLO måste erkänna staten Israels rätt att existera som självständig nation, i fred och med erkända gränser.

CARL LIDBOM (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. I sak är jag nöjd med innehållet i detta, t. o. m. mycket nöjd. Jag hade kanske inte heller väntat något annat, eftersom redan utrikesdebatten i mars visade att vi är ense om huvudpunkterna i den svenska Mellanösternpolitiken.

Skälet till att jag ställde mina frågor till utrikesministern var att jag ville förmå regeringen att bryta en tystnad som jag fann lika egendomlig som pinsam. Det hände dock rätt mycket i den israelisk-arabiska konflikten under maj månad som en utrikesminister hade anledning att uppmärksamma men som inte föranledde ett ord av kommentar från Ola Ullstens sida.

Camp David-förhandlingarna avbröts. Jerusalem gjordes genom särskild lag till Israels huvudstad. Regeringen Begin offentliggjorde planer på att under loppet av några få år fyrdubbla den judiska befolkningen på Västbanken. Som hämnd för en palestinsk våldsaktion mot judiska nybyggare i staden Hebron på Västbanken vräkte israelerna bomber över städer, byar och flyktingläger i södra Libanon.

För att skrämma den arabiska befolkningen i de ockuperade områdena till underkastelse företog den israeliska regeringen - i flagrant strid med folkrättsliga regler - befolkningsomflyttningar och deporterade prominenta

palestinier.

Allt detta hände under loppet av några veckor. Men inte ett ord av kommentar från den svenska regeringens sida – inte förrän långt efteråt, på min uttryckliga fråga här i riksdagen. Denna tystnad stämmer dåligt med vad som annars är brukligt i svensk utrikespolitik. Det är faktiskt svensk tradition att stå upp för mänskliga rättigheter och internationell rätt och protestera så att det hörs mot grova övergrepp. Sådana protester är ett led i den internationella opinionsbildning som är ett av de få sätt på vilket små nationer kan göra sig gällande.

Varför denna överksamhet? Varför denna tystnad? Är det möjligen känslomässiga bindningar till Israel som gör att utrikesministern ofta tövar att sjunga ut när israeler är upphovsmän till illgärningar? Det är i så fall ett missriktat sätt att visa Israel vänskap. Man gör inte sina vänner någon tjänst genom att tiga när de bär sig illa åt.

Jag är medveten om att avskyvärda våldshandlingar begås å omse sidor, båda av PLO och av israeler. Och jag tror inte att israeliska ockupations-soldater är mer bestialiska än soldater i andra ockupationsarméer. Men en långvarig ockupation blir ofelbart förödande även för ockupationsmakten. Och man kommer inte ifrån att den israeliska omedgörligheten i förening med den utmanande bosättningspolitiken under regeringen Begin är en avgörande orsak till sakernas nuvarande tillstånd. Begins politik är en erövringspolitik som omöjliggör fred i regionen. Den siktar till att permanent göra israelerna till herrefolk över 1,5 miljon palestinier.

Är detta inte skäl nog, Ola Ullsten, att spontant och högljutt protestera när vi får nya, upprörande bevis på fördärvligheten i den politiken? Ytterst är det trovärdigheten i vår egen utrikespolitik som står på spel. Om man ute i världen skall tro på äktheten i vårt engagemang för förtryckta och underkuvade folk, måste vi reagera också när offren är palestinier och förtryckarna israeler.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Om man betänker det som Carl Lidbom började med att säga, nämligen att vi är överens i sak – jag hoppas det uttalandet håller också vid en närmare analys – tycker jag att han tog i litet väl hårt när han började tala om att vi undergräver trovärdigheten i den svenska ståndpunkten i Mellanösternfrågan genom att töva med reaktionerna på olika slags våldsbrott. Jag tror inte vi gör det, Carl Lidbom. Man kan diskutera vid vilket tillfälle och i vilket sammanhang som olika meningsyttringar skall komma fram. Jag kan nämna att vi inte bara agerar via offentliga uttalanden, även om de har sin givna roll och betydelse, utan också på diplomatisk väg i former som inte alls märks så mycket utåt.

Jag tycker inte att vi har något att förebära oss när det gäller att klargöra för parterna i Mellanösternkonflikten var Sverige står. Jag tror att detta trots allt är viktigare än att man utnyttjar varje händelse i området för att omedelbart göra uttalanden. Det kan rent av i längden bli litet svårt att faktiskt leva efter den maximen.

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om regeringens
syn på utvecklingen i Mellersta
Östern*

Mandagen den
2 juni 1980

*Om regeringens
syn på utveckling-
en i Mellersta
Östern*

CARL LIDBOM (s):

Fru talman! Utrikesministern säger att vi inte behöver protestera vid varje tillfälle när det händer någonting i Mellersta Östern, för att därmed bevara trovärdigheten i vår utrikespolitik. Det är alldeles riktigt, men det var inte heller varje händelse som utlöste min fråga i det här fallet.

Det är ändå rätt sensationellt när den israeliska regeringen själv offentliggör planer på att på några få år fyrdubbla den judiska befolkningen på Västbanken och därmed i realiteten ta ett stort steg mot annektering av de ockuperade områdena. En annan sensationell sak är att israelerna som svar på attentatet i Hebron skickar ut stridskrafter, som från luften, från havet och på marken attackerar städer, byar och flyktingläger i Libanon.

Det var sålunda inga småsaker jag bad utrikesministern att upphäva sin röst över. Det kan vara riktigt att vår ståndpunkt är klar, men det är av vikt att vi då också med någon konsekvens står upp och protesterar så att det hörs när det händer allvarliga ting och sker grova övergrepp mot mänskliga rättigheter och förövas grova brott mot folkrätten.

Utrikesministern själv har ofta på ett berömvärt sätt med skärpa sagt ifrån när det hänt upprörande ting i Afghanistan, i Kampuchea eller i Argentina. Jag begär bara samma typ av engagemang – icke mer än så – även när det råkar vara araber som är offer och israeler som förövar illgärningarna.

Detta tror jag behövs för att man i längden skall bevara trovärdigheten i vårt engagemang för underkuvade och förtryckta folk. – Jag vet att utrikesministern inte är ensam här i kammaren och att hans parti inte är ensamt om att av vissa känslomässiga skäl ha litet svårt för att sjunga ut mot Israel, men det är på tiden att vi vaknar och tillämpar samma måttstock när det gäller det landet som när det gäller andra länder.

Utrikesministern OLA ULISTEN:

Fru talman! Vi diskuterar faktiskt inte huruvida man skall, som Carl Lidbom säger, sjunga ut mot oförrätter, våldsdåd och utrikespolitiska åtgärder som man ogillar, utan vad vi diskuterar är tidpunkten för detta. Jag har uttalat mig offentligt i den aktuella frågan före debatten i dag och vi har uttalat oss på diplomatisk väg långt tidigare än så. Ingen svävar därför i någon som helst okunnighet om den svenska positionen.

I övrigt vill jag gärna, med adress till Carl Lidbom själv, understryka att det är viktigt att vi inte skapar någon tveksamhet när det gäller vår vilja att visa engagemang för en fredlig lösning i Mellanösternkonflikten och att vi inte i vårt agerande uppträder som om vi tyckte att det var grymmare och mera förkastligt när palestinskt blod spills än när israeliskt blod spills.

Jag tycker alltså att den svenska regeringens ståndpunkt i den här frågan är klar. Den innebär att vi tar avstånd från våldsdåd, oavsett av vilken sida de än begås. Vi anser – till skillnad från en del andra regeringar, och till skillnad från en del andra talesmän här i kammaren – att det är både palestiniernas och israelernas rättigheter som skall tillgodoses.

CARL LIDBOM (s):

Fru talman! Den senaste insinuationen av utrikesministern var något ofin. De som har lyssnat på mig i olika sammanhang när jag talat om Mellanöstern vet nog att jag alltid är utomordentligt noga när jag försöker fördela skuldbördan och att jag också håller hårt på att vi nu lika mycket som någonsin försvarar Israels rätt att existera. Det är inte det som det handlar om, utan den här konflikten handlar – vilket utrikesministern och jag är ense om – om gränserna för staten Israel och om huruvida palestinierna skall få ha någon stat vid sidan om staten Israel. Om den saken är vi alltså ense i den här frågan.

Utrikesministern säger också att vi är ense om att Sverige även i det här sammanhanget skall slå vakt om mänskliga rättigheter och folkrätter, men att det bara var frågan om tidpunkten för att sjunga ut. Dessutom påminner han om att han f. ö. redan har gjort ett offentligt uttalande i det här ämnet. Ja, jag vet det, men det var efter det jag hade ställt min fråga i riksdagen, och det var dessutom så lågmält att det icke hördes eller uppmärksammades offentligt utanför den krets där utrikesministern talade.

Men så vill jag då genast tillfoga att jag är tacksam för att utrikesministern sagt ifrån så pass klart, entydigt och markerat som skett här i dag. Jag sade också från början att jag var nöjd med svaret i sak – t. o. m. mycket nöjd, och det står fast.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om utlämning till Sverige av viss dokumentation från Grekland, m. m.

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Alexander Chrisopoulos* (vpk) den 28 april anmälda interpellation, 1979/80:190, och anförde:

Fru talman! Alexander Chrisopoulos har i en interpellation frågat mig dels om jag tänker begära att den grekiska regeringen lämnar ut det material från juntatiden som berör Sverige, dels om jag tänker ta initiativ till en parlamentarisk undersökningskommission för att utreda den svenska säkerhetspolisens roll och den grekiska ambassadens verksamhet under juntatiden.

Det ankommer uteslutande på grekiska regeringen att avgöra om grekiska myndigheters arkivmaterial från juntatiden skall offentliggöras. Svenska regeringen saknar därför anledning att uttala sig i denna rent grekiska angelägenhet.

De beskyllningar mot svenska säkerhetspolisen som Alexander Chrisopoulos åsyftar har även tidigare framförts vid olika tillfällen under de gångna åren. Det finns dock ingenting som tyder på att beskyllningarna skulle vara riktiga. Det föreligger därför inga sådana omständigheter som skulle kunna motivera en utredning genom en undersökningskommission. Inte heller finns

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om utlämning
till Sverige av viss
dokumentation
från Grekland,
m. m.*

Måndagen den
2 juni 1980

*Om utlämning
till Sverige av viss
dokumentation
från Grekland,
m. m.*

det något skäl för oss att ta initiativ till en utredning om grekiska ambassadens verksamhet under juntatiden.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för det minst sagt märkliga svaret på de frågor som jag ställde i min interpellation. Som jag där sade har en undersökning av den grekiska ambassadens verksamhet under den tid då militärjuntan hade makten i Grekland ägt rum. Undersökningen beordrades av den grekiske försvarsministern Averof och genomfördes av den militära åklagaren Zouvelos.

Den rapport som undersökningen utmynnat i är alltså en officiell handling och inte lösa och ogrundade rykten. Av den rapporten framkommer att i arkivet vid den grekiska ambassaden i Sverige finns omfattande dokument som visar att det under den aktuella tiden i Sverige bedrevs en omfattande och olovlig underrättelseverksamhet, en verksamhet som riktades mot de i Sverige bosatta greker och svenskar som bedrev en antifascistisk och mot den grekiska militärjuntan riktad verksamhet.

Vidare visar dokumenten att det fanns ett stort spionnät med centrum vid den grekiska ambassaden i Stockholm och med förgreningar i det svenska samhället. Vidare avslöjar dokumenten att framstående svenska medborgare medverkat på olika sätt i ambassadens verksamhet.

Som svar på min fråga om utrikesministern tänker begära att den grekiska regeringen lämnar ut det material från juntatiden som berör Sverige och om utrikesministern tänker ta initiativ till en parlamentarisk undersökningskommission för att utreda den svenska säkerhetspolisens roll under juntatiden, svarar utrikesministern följande:

”Det ankommer uteslutande på den grekiska regeringen att avgöra om grekiska myndigheters arkivmaterial från juntatiden skall offentliggöras. Svenska regeringen saknar därför anledning att uttala sig i denna rent grekiska angelägenhet.”

Hur skall nu detta svar tolkas?

Jag vill påminna utrikesministern att den omfattande underrättelseverksamhet som den här rapporten handlar om och som finns dokumenterad i den grekiska ambassadens arkiv faktiskt har bedrivits olovligt här i Sverige. De människor som har deltagit i denna verksamhet kanske fortfarande finns och verkar här.

Denna verksamhet, som var riktad mot och drabbade människor som bor här i landet och i många fall är svenska medborgare och som riktades mot människor som var aktiva i kampen för demokratin och mot diktaturen i Grekland, har inneburit förföljelse och stort lidande för många människor. Den har bedrivits av en främmande makt här i Sverige. Ändå säger utrikesministern att den svenska regeringen saknar anledning att uttala sig i denna rent grekiska angelägenhet.

I den mån svaret inte är en produkt från någon genialisk sekreterare – utrikesministern har möjlighet att tala om om detta är fallet – innebär det här svaret att vi inte skall lägga oss i om det finns dokument som avslöjar

*Om utlämning
till Sverige av viss
dokumentation
från Grekland,
m. m.*

främmande makts omfattande underrättelseverksamhet här i landet och som riktar sig mot svenska medborgare. Det ankommer uteslutande på den främmande makten att avgöra om dessa dokument skall offentliggöras. Ett sådant svar innebär att man säger direkt till främmande makter som har intresse av att bedriva olovlig underrättelseverksamhet i vårt land: Om det till äventyrs kommer att framställas dokument som avslöjar er olovliga underrättelseverksamhet, så var inte oroliga! Det är ingen fara. Vi kommer inte att betrakta det som vår angelägenhet. Det är er angelägenhet, och vi kommer inte att uttala oss om den.

Vidare säger utrikesministern att det finns ingenting som tyder på att de beskyllningar mot den svenska säkerhetspolisen som har framförts vid olika tillfällen under de gångna åren skulle vara riktiga. Men de dokument som skulle kunna bevisa det finns i den grekiska ambassadens arkiv. Det är just dessa dokument som utrikesministern klassificerar som en grekisk angelägenhet som den svenska regeringen saknar anledning att uttala sig om.

Fru talman! Försvaret av demokratin innebär att regeringens och politikernas uppgift är att konsekvent avslöja och oskadliggöra demokratins fiender i alla sammanhang. Efter det svar som jag har fått av utrikesministern finns det all anledning till fortsatt oro bland invandrare och greker i Sverige. Det återstår därför för utrikesministern att avslöja den egentliga anledningen till sin ovilja att i denna fråga agera konsekvent och kraftfullt.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Om det framkommer att utländsk makt använder sina ambassader i Sverige för spioneriverksamhet, kan den svenska regeringen se till att de diplomater som berörs blir utvisade. Det vore utomordentligt bra om vi dessutom kunde begära att få ta del av de handlingar som de utländska makternas – antingen den är stor eller liten – egna underrättelsetjänster disponerar över. Men jag tror att en sådan förfrågan från vår sida skulle mötas med ett smaleende.

Säpos verksamhet är ju det centrala i detta sammanhang. I Sverige, som är en demokrati, har vi faktiskt en demokratisk kontroll av den, även när det gäller den svenska säkerhetstjänstens samarbete med andra länders säkerhetstjänster. Om det framkommer någonting som ger anledning till misstanke om att de regler som gäller för den svenska säkerhetstjänsten inte följs, har den parlamentariska representationen möjlighet att påtala det. Skulle det röra sig om allvarliga rättssaker tillsätter vi särskilda utredningskommissioner, vilket har skett vid upprepade tillfällen.

Jag kan försäkra interpellanten att det saknas ingenting vad gäller demokratisk kontroll av den svenska säkerhetstjänsten.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Nu tror jag att utrikesministern försöker blanda bort korten. Min fråga var om utrikesministern tänker begära att den grekiska regeringen lämnar ut det material som härrör från tiden då juntan hade makten i Grekland. Utrikesministern säger att man på diplomatisk väg inte kan begära

Måndagen den
2 juni 1980

*Om utlämning
till Sverige av viss
dokumentation
från Grekland,
m. m.*

att få ta del av dessa handlingar – det skulle vara önskvärt, men de kommer inte att lämnas ut. Men det är inte detta frågan gäller, den gäller om regeringen tänker begära att de lämnas ut. Då säger utrikesministern att regeringen inte tänker begära detta, eftersom materialet betraktas som en rent grekisk angelägenhet.

Fru talman! Jag tänker redogöra för några avsnitt av det dokument som upprättades efter undersökningen av den militäre åklagaren Zouvelos. Där står, i översättning, ungefär följande: I arkivet, pärm A 9, finns hundratals brev där trogna juntaanhängare anger i Sverige boende greker, som var motståndare till regimen i Grekland, och deras aktiviteter. Brevet är undertecknade med kodbokstäver.

I samma pärm finns en skrivelse, av mycket framstående svenska medborgare, med förslag till samarbete med Papadopoulosregimen i Grekland.

Åklagaren säger vidare i rapporten ungefär så här: Ett stort problem när det gäller arkivet på den grekiska ambassaden i Stockholm är att om delar av materialet skulle läcka ut skulle det skapa stora problem med hänsyn till den svenska regeringens känslighet i sådana frågor som också berör svenska medborgare.

Så långt vad den militäre åklagaren kommit fram till. Men fortfarande anser utrikesministern att denna fråga är en rent grekisk angelägenhet och att dessa papper inte bör utlämnas.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Jag tror att jag har ganska god ordning på mina kort, men jag är inte säker på att Alexander Chrisopoulos har det.

Denna diskussion handlar om huruvida den svenska säkerhetstjänsten gjort någonting som motiverar regeringen att utse en särskild kommission för att undersöka dessa påtalade omständigheter. Det finns ingenting som tyder på att något sådant samarbete mellan den svenska och den grekiska säkerhetstjänsten skulle ha förevarit som motiverar en särskild undersökning. Jag påtalade att vi har möjlighet till insyn i säkerhetstjänstens agerande dels genom parlamentarisk representation i rikspolisstyrelsen, inkl. säkerhetstjänsten, dels genom den rapportering det hela tiden åligger regeringen att vidmakthålla om vad som inträffar. Därför är mitt svar på den här frågan alldeles entydigt: Vi har inga uppgifter som tyder på att den svenska säkerhetstjänsten – och det är bara den vi kan svara för, den grekiska säkerhetstjänsten får den grekiska regeringen sköta – skulle agera på sådant sätt att det motiverar ingripande från regeringen.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Det handlar bl. a. om den svenska säkerhetspolisens verksamhet i Sverige. Men det handlar också om att det har bedrivits en omfattande underrättelseverksamhet i Sverige. Det har funnits ett omfattande spionnät som, under juntatiden, haft sitt centrum på den grekiska ambassaden. De människor som deltagit i den olovliga underrättelseverk-

samheten finns fortfarande i Sverige. Det material som bevisar denna verksamhets existens och som skulle göra det möjligt att bevisa dessa människors deltagande finns i grekiska ambassadens arkiv. Det är fråga om detta också, och det är i allra högsta grad en svensk angelägenhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

Om ändamålsenliga återvinningsanläggningar

§ 6 Om ändamålsenliga återvinningsanläggningar

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Jan Franssons (s) den 20 maj anmälda fråga, 1979/80:489, och anförde:

Fru talman! Jan Fransson har frågat mig vilka insatser jag anser behövs för att stimulera kommuner till att planera och färdigställa ändamålsenliga återvinningsanläggningar.

Det är angeläget att kommunala anläggningar för omhändertagande av hushållsavfall utformas på ett sådant sätt att miljöproblem undviks och att en långtgående återvinning kommer till stånd. Det är därför nödvändigt att tekniken för att ta hand om avfallet fortlöpande förbättras. Anslaget för stöd till avfallsbehandling har sedan budgetåret 1976/77 ökat från 15 milj. kr. till 59 milj. kr. Avsikten med anslaget är främst att stimulera till framtagande av ny eller förbättrad teknik. Regeringens förslag för nästa budgetår har behandlats och godkänts av riksdagen.

Ett allmänt statsbidrag till kommunala anläggningar för behandling av hushållsavfall med konventionell teknik kan, i vårt nuvarande ekonomiska läge, inte påräknas. Med tillfredsställelse har jag konstaterat att det runt om i landet planeras för regionala lösningar av avfallsproblemen. Regionala lösningar kan bl. a. bidra till att hålla nere kostnaderna för de enskilda kommunerna, samtidigt som det blir lättare att tillgodose miljökraven och intresset av en effektiv återvinning.

JAN FRANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

Bakgrunden till att jag ställt frågan är de allt större problemen för kommunerna att på ett tillfredsställande sätt klara ut avfallsfrågorna. Det är nu fem år sedan riksdagen lade fast målsättning och riktlinjer för samhällets åtgärder för återvinning och omhändertagande av avfall. Det här var en viktig miljövärdareform. Men det har tyvärr gått trögt med genomförandet. Riksdagen har ju också vid flera tillfällen – nu senast i förra veckan – uttalat en viss otålighet över att nödvändiga åtgärder hela tiden skjutits framåt i tiden. Det har bl. a. gällt miljöfarligt avfall och returpapper. Man kan alltså på goda grunder befara att vi nu är på väg in i en allt bekymmersammare situation när det gäller övrigt hushållsavfall. Därför är det självklart av intresse att höra hur jordbruksministern som den ytterst ansvarige för att beslutade miljövärdareformer fullföljs bedömer läget och kommunernas möjligheter att lösa frågorna om avfallshantering utan ökade statliga

Måndagen den
2 juni 1980

Om ändamålsenliga återvinningsanläggningar

insatser. Enligt svaret övervägs inte några sådana. Tvärtom ger svaret klart besked om att försämringar är att vänta för dem som söker sig fram till regionala anläggningar.

Läget i mitt hemlän, Skaraborg, är följande. Flertalet kommuner kör sina täcktippar på tidsbegränsade dispenser från länsstyrelsen och naturvårdsverket eller tvingas transportera sitt avfall till upplag på andra håll i länet. Kommunförbundets länsavdelning har nu på uppdrag av länets samtliga 16 kommuner nyligen slutfört en utredning som innebär en samlad lösning av avfallsproblemen i hela länet. Länsstyrelsens naturvårdsenhet har deltagit i utredningen, och man har haft fortlöpande kontakter med naturvårdsverket. Utredningen har arbetat efter den målsättning som fastslagits av riksdagen och som bl. a. innebär att man genom regionalt samarbete söker finna en ändamålsenlig och rationell lösning. Den lösning som nu presenteras är, såvitt jag känner till, unik för landet. Den omfattar ett helt län, ett större antal kommuner i regionalt samarbete än någonsin tidigare, ett gemensamt bolag med en hittills oprövad form av teknisk-ekonomisk samverkan. Självklart hade man väntat sig att staten skulle ge flertalet av dessa små kommuner ett ordentligt ekonomiskt handtag för att utredningens förslag skall kunna genomföras. Man har faktiskt stöd i gällande bidragsbestämmelser, där det sägs att vid bidragsprövningen skall regionala anläggningar främjas.

Beskedet helt nyligen från naturvårdsverket om att man inte kan påräkna något statsbidrag kom som en kalldusch för kommunerna. Det besked som jordbruksministern lämnat i dag uppfattar jag som att han står bakom naturvårdsverkets policy. Verket stöder sig på ett uttalande från jordbruksministern i budgetpropositionen, och jag vill därför fråga jordbruksministern: Skall svaret uppfattas som att förordningen om statligt stöd till avfallsbehandling (SFS 1975:495) inte längre gäller? Ett klagande svar på den frågan är vad både länsmyndigheter och kommuner i mitt hemlän väntar på.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Min bedömning är att kommunerna har möjlighet att finansiera de här anläggningarna. Jag står alltså bakom det som Jan Fransson betecknar som naturvårdsverkets policy i denna fråga. Och den policyn grundar sig på att regering och riksdag till detta ändamål inte har anslagit mer pengar än 59 milj. kr., ett belopp som i sig är otillräckligt för att användas till generella bidrag. Den metoden har i stället valts att pengarna skall utgå till anläggningar, vid vilka man provar ny eller förbättrad teknik.

Jag erinrar om att sedan 1976 har det kommunala skatteutjämningsbidraget ökat med mer än 100 %. Jag erinrar också om att i samband med den kommunalekonomiska undersökningen klargjordes att i det samlade skatteutjämningsbidraget skulle inräknas flera enskilda statsbidrag. Mot den bakgrunden tror jag att kommunerna har möjlighet att klara avfallshanteringen, inte minst om man så framgångsrikt som i Skaraborgs län väljer en

samlad lösning för hela länet eller delar av länet. Regionala anläggningar borde ju rimligen bli billigare än lokala.

JAN FRANSSON (s):

Fru talman! Jag kan försäkra jordbruksministern att möjligheterna att få statsbidrag till en samlad lösning för länet har varit en drivfjäder i hela utredningsarbetet. Det är inte så konstigt att man har förlitat sig på en förordning som vi har haft sedan 1975 – den är inte ändrad. När utredningen sedan är klar får man dock beskedet att man inte får några pengar.

Jag anser att jordbruksministern lämnar kommunerna i sticket med det här beskedet. Och det är de små kommunerna som drabbas. Flertalet kommuner i Skaraborgs län är små.

I början av året gjorde jordbruksministern en del uttalanden om att miljöreformer av ekonomiska skäl måste skjutas på framtiden. Till dem kan vi nu lägga ännu en viktig miljövärdareform – den om återvinning och omhändertagande av avfall – som med jordbruksministerns goda minne kommer att skjutas på framtiden.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Jag erinrar ännu en gång Jan Fransson om att det belopp som står till förfogande är de pengar som är anslagna. De räcker inte till ett generellt bidrag, och därför har man valt att använda dem på det här sättet.

Jan Fransson har läst mina uttalanden slarvigt eller också har jag blivit felciterad. Vad jag har sagt är att det i en kärv ekonomi kan gå långsammare att genomföra nya miljöåtaganden. Men det här är inget nytt miljöåtagande – det skall uppfyllas.

JAN FRANSSON (s):

Fru talman! Jag noterar att det besked som jordbruksministern i dag har lämnat innebär en skärpning i förhållande till det uttalande han gjorde i budgetpropositionen, där han sade att bidrag inte generellt kan påräknas för anläggningar för t. ex. viss separering och kompostering av avfallet. I dag har han givit klara besked om att man över huvud taget inte kan påräkna några statsbidrag. Han har alltså skärpt sin inställning sedan budgetpropositionen framlades.

Dörren är stängd – det konstaterar jag, fru talman – för de skaraborgska kommunerna att med hjälp av statsbidrag följa upp den fina utredning som man har gjort och som innebär en övergripande lösning av hela avfallsproblematiken. Jag tror att det är många ansvariga kommunalmän som i dag är väldigt besvikna på jordbruksministern.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Jag upprepar nu för tredje gången i den här debatten att de här pengarna icke räcker till generella bidrag. Det är också vad jag har sagt i budgetpropositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

Om ändamålsenliga återvinningsanläggningar

Mandagen den
2 juni 1980

*Om tillverkningen
av aluminiumbur-
kar för öl och
läskedrycker*

§ 7 Om tillverkningen av aluminiumburkar för öl och läskedrycker

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Lars Svenssons* (s) den 27 maj anmälda fråga, 1979/80:508, och anförde:

Fru talman! Med anledning av att PLM och Prippts bryggerier bedriver försöksverksamhet i Varbergs kommun med insamling av tomma plåtburkar från hushållen har Lars Svensson frågat mig hur verksamheten finansieras och hur insamlingen hittills har utfallit.

Jag utgår från att den aktuella försöksverksamheten finansieras av de båda företagen. Företrädare för företagen bedömer att erfarenheterna av insamlingsverksamheten hittills har varit positiva. För egen del har jag ännu inte haft möjlighet att göra någon bedömning av verksamheten.

Regeringen kommer denna vecka att bemyndiga mig att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga frågor om återvinning av aluminiumburkar och andra dryckesförpackningar. I uppdraget kommer att ingå bl. a. att följa försöksverksamheten i Varberg och att överväga i första hand olika former av ekonomiska styrmedel som kan behöva sättas in för att en från samhällssynpunkt tillfredsställande grad av återvinning skall uppnås.

LARS SVENSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på mina frågor.

När det gäller den första frågan, om finansieringen, var det glädjande att höra att det är resp. bolag som själva skall svara för insamlingsverksamheten.

Däremot är jag besviken över svaret på den andra frågan. Verksamheten har pågått ända sedan den 1 mars, och dessutom har det här problemet vid flera tillfällen diskuterats i riksdagen – bl. a. i samband med behandlingen av proposition 1975:32 angående återvinning och liknande, då man klart uttalade att det bör vara klartlagt innan produktionen av en vara påbörjas hur den skall omhändertas sedan den har använts och blivit avfall och att det ankommer på berörda företag att svara för att frågan om återvinning av aluminiumburkar löses på ett ur samhällets synpunkt tillfredsställande sätt.

Till detta kommer att jordbruksministern tidigare i ett interpellationssvar har sagt att minst 70–80 % av de planerade aluminiumbuckarna måste samlas in för att man skall uppnå ett hyggligt resultat. Därför är det förvånansvärt att man inte från departementets sida under denna tid har försökt att följa verksamheten. Jag har framför mig ett nummer av tidningen *Ny Teknik*, och en stor del av det behandlar just förpackningskriget. Där skriver man:

”I det pågående försöket i Varberg uppger PLM att man lyckats få tillbaka 40 procent av de burkar som sålts i området (både bleck- och plåtburkar samlas in).”

Det är därför förvånande att det departement som har hand om denna

*Om tillverkningen
av aluminiumbur-
kar för öl och
läskedrycker*

fråga och som borde ha en speciell uppmärksamhet riktad på den inte har försökt skaffa sig uppgifter om den. Det är angeläget att man följer den här frågan, inte minst ur den synpunkten att vi vet att tillverkningen av aluminiumburkar kräver ofantligt mycket energi. Dessa burkar innebär också en kraftig miljöförstöring. Därför gäller det naturligtvis att se till, att produktionskapaciteten inte ökas i fråga om en vara som man sedan kommer att få mycket stora svårigheter att ta hand om. Om försöken att få fram den behövliga återvinningen inte ger önskat resultat, kommer det att innebära en klar nedskräpning i naturen.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Jag är förvånad över Lars Svenssons kritiska inställning. Han borde i stället ha varit nöjd med det svar som jag gav, nämligen att regeringen tänker tillsätta en utredning för att se hur man kan få fram en tillfredsställande återvinning och att det i första hand är ekonomiska styrmedel som skall användas.

Det här låtsas Lars Svensson inte om utan talar hela tiden om den försöksverksamhet som två företag har satt i gång. Visserligen har jordbruksdepartementet genom naturvårdsverket en viss insyn, men ingenting har avrapporterats från det försöket.

Ur Lars Svenssons synpunkt borde det vara mycket tillfredsställande att regeringen nu tillsätter en utredning för att se på andra styrmedel, vilket riksdagen också har uttryckt en önskan om. Jag fattar inte Lars Svenssons kritik.

LARS SVENSSON (s):

Fru talman! Jag är självfallet nöjd med att utredningen tillsätts och så snabbt som möjligt följer upp den här verksamheten. Däremot är jag – och det har jag uttryckt här – förvånad över att inte jordbruksministern och departementet har fått uppgifter om resultatet av försöksverksamheten, eftersom den ändå har pågått under tre månader. Kanske kunde man ha gått in snabbare med en utredning för att kunna vidta åtgärder, om det skulle visa sig att insamlingen inte kommer upp i de procentsiffror som jordbruksministern tidigare har talat om. Skulle tidningsartikeln vara riktig är det verkligen allvarligt, och då måste åtgärder vidtas omgående för att denna vara inte skall gå ut i marknaden med hänsyn till att den kommer att innebära förstörelse och är väldigt kostsam ur energisynpunkt. Det är i det sammanhanget jag riktar kritik mot jordbruksministern.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Det är av denna anledning som utredningen nu tillsätts.

LARS SVENSSON (s):

Fru talman! Det är konstigt att det har behövt dröja så länge och att jordbruksministern inte har varit informerad om resultaten hittills.

Överläggningen var härmed avslutad.

Måndagen den
2 juni 1980

*Om tekoindustrin
i Västerbottens län*

Industriministern NILS ÄSLING erhöill ordet för att i ett sammanhang besvara dels *John Anderssons* (vpk) den 13 maj anmälda fråga, 1979/80:473, dels *Ulla Orrings* (fp) den 20 maj anmälda fråga, 1979/80:486, och anförde:

Fru talman! John Andersson har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder med anledning av att Trivab Konfektions AB, som är ett dotterbolag till AB Eiser, har för avsikt att avveckla tekoproduktionen i Lycksele.

Ulla Orring har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att bevara sysselsättningen vid AB Eisers enhet i Lycksele.

Jag besvarar bägge frågorna i ett sammanhang.

Enligt riksdagens besluts skall målsättningen för AB Eiser vara att efter en tvåårig omstruktureringsperiod uppnå nollresultat år 1980 (prop. 1977/78:73, NU 1977/78:41, rskr 1977/78:172). För att uppnå detta har Eiser fattat beslut om en rad åtgärder, bl. a. att verksamhet som ens på sikt inte kan bli lönsam skall avvecklas. För att mildra konsekvenserna av en avveckling har Eiser tillsammans med Statsföretag AB försökt få fram ny sysselsättningsskapande verksamhet. Fram till årsskiftet 1979-1980 hade ca 130 nya arbetstillfällen skapats som en följd av detta.

Som framgår av proposition 1979/80:79 om kapitaltillskott till Statsföretagsgruppen, m. m. anser Statsföretag att varaktigheten av tekoproduktionen vid Eisers enheter i Norrland måste vara beroende av om produktionen kan bli lönsam. Eisers styrelse har enhälligt under våren kommit fram till att verksamheten i Lycksele saknar möjligheter att bli lönsam. Av denna anledning har styrelsen beslutat att uppta förhandlingar med de anställda om enhetens avveckling.

Riksdagen har nyligen beslutat (prop. 1979/80:79, NU 1979/80:34, rskr 1979/80:288) att en förutsättning för att Statsföretag inte skall bli återbetalningsskyldigt för tidigare under offertperioderna erhållna men inte förbrukade offertmedel skall vara att verksamheten vid Eisers Norrlandsenheter skall bedrivas under ytterligare minst ett år efter offertperiodens slut. Vidare har riksdagen beslutat att Statsföretag av medlen skall använda 1 milj. kr. för fortsatt sökande efter ny verksamhet under år 1980. Detta innebär att det av Statsföretag bedrivna sökandet kommer att pågå under återstoden av år 1980. Min förhoppning är att detta skall leda till att nya arbetstillfällen kan skapas i Lycksele.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! För två timmar sedan fick vi via Lunchekot besked från Statsföretag om att alla tekojobb i Norrland skall bort. I dag finns knappt 200 tekojobb, 600 arbetstillfällen har redan försvunnit. Av dessa 600 människor har ca 135 fått ersättningsjobb. Detta är en skrämmande utveckling eller, rättare sagt, avveckling. Enbart Västerbotten skulle enligt de planer som fanns få 1 000 tekojobb. Vad det nu handlar om är att rensa ut de sista

resterna.

För några veckor sedan kunde man läsa i proposition 1979/80:79 att viss tekoproduktion skulle vara kvar i bl. a. Skellefteå och Lycksele. Jag måste ställa frågan: Skall man åter föregripa det som skall utredas, nämligen en plan för tekoindustrin, där försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar skall ligga till grund?

Industriministern har lovat att intensifiera sökprocesserna för att hitta nyetableringar, alltså ersättningsjobb. Vad som har hänt de tidigare uppsagda sömmerskorna inger ju inga stora förhoppningar för framtiden. Inte ens en fjärdedel av dem har fått jobb, och svårigheterna för dem är väl dokumenterade genom en undersökning gjord av studenter vid Umeå universitet.

Det framgår att det många gånger handlar om hopplöshet inför platslistan, resignation och utslagning med allt vad därtill hör. Jag kommer inte ifrån känslan att det förhållandet att man på ansvarigt håll tar så lätt på fattade beslut och på de intentioner som uttalats i olika sammanhang i det här fallet i hög grad beror på att det gäller sysselsättning för kvinnor.

Ett självklart krav borde vara att ersättningsjobb skall finnas innan de aktuella fabrikerna läggs ner. Eftersom ersättningsjobb fortfarande saknas för ca 450 sömmerskor, bör industriministern fortsätta att söka ersättningsjobb för dessa. Tills detta har skett måste produktionen fortsätta vid de nedläggningshotade fabrikerna, och jag frågar: Är industriministern beredd att vidta de erforderliga åtgärderna, eller stöder industriministern Statsfördraget i dess utrensning av tekoproduktionen i Norrland?

ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Men jag konstaterar också att industriministern inte lämnar något konkret svar på min fråga om åtgärder för att klara den fortsatta driften vid konfektionsfabriken i Lycksele.

Det är en synnerligen prekär situation för tekobranchen i Västerbotten. Industriministern måste lägga ner all kraft för att lösa den. Västerbottens inland har kanske mer än något annat område fått känna av den ihållande lågkonjunkturen och följderna därav med tillbakagång och avveckling inom flera industrisektorer. Min fråga i dag gällde Trivab i Lycksele, som sysselsätter ett 45-tal anställda. Detta är ett betydande antal människor för en inlandskommun.

Riksdagen har beslutat att målet för tekopolitiken skall vara en i allt väsentligt bibehållen produktionsvolym. Totalt har ju också produktionen faktiskt ökat under senare tid. Trots detta skall enligt företagsledningen för Eiser, som sitter utanför länet, verksamheten i Lycksele läggas ner. I dag nås vi dessutom via radion av chockbeskedet att all tekoindustri i Norrland skall bort.

Vi i Västerbotten kan inte acceptera detta förhållande. Här har stora pengar, nu senast 14 milj. kr., satsats av statsmakterna för regional verksamhet bl. a. i Västerbotten. Har verkligen viljan funnits från Eiserför-

Måndagen den
2 juni 1980

*Om tekoindustrin
i Västerbottens län*

retaget att driva verksamhet i Norrland? Vad kan statsmakterna göra, och var finns solidariteten inom tekoindustrin för vart län, Västerbotten?

Företagsledningen påstår att Lyckseleenheten visar dålig lönsamhet, ett påstående som måste bemötas, vilket även facket gjort. Om företaget har målsättningen att tekoverksamheten i Norrland skall läggas ner, så har man handlat därefter. I fråga om Lyckseleenheten har man inte visat intresse att driva verksamheten rationellt. Så har t. ex. under en lång period saknats en för uppgiften utbildad arbetsledning.

Trivab i Lycksele tillverkar sjukhuskläder. Landstinget i Västerbotten har lagt ut order på bl. a. 24 000 rockar, enligt uppgift på 1.8 milj. kr., för tillverkning i Lycksele. Företaget har hittills inte kunnat effektuera denna order. Även andra landsting har gjort beställningar hos fabriken i Lycksele. Det finns sålunda en god efterfrågan på företagets produkter.

Riksdag och regering har ställt särskilda medel till förfogande för att dels utveckla ett alternativ till nuvarande produktion, dels att hålla i gång fabrikerna i Västerbotten. Anser industriministern verkligen att företaget har handlat med det ansvar som riksdag och regering fastlagt? Jag anser det inte! Många med mig talar om skandal.

Industriministern NILS ÄSLING:

Fru talman! John Andersson tycker att ansvariga instanser, inkl. statsmakterna, har tagit för lätt på den uppgiften därför att det i huvudsak rör sig om kvinnlig arbetskraft. Jag vill betona att detta är helt fel. Den som sysslar med regionalpolitik vet tvärtom att sysselsättningssituationen för kvinnlig arbetskraft i Norrlands inland är sådan att allt som kan göras för att lätta situationen måste göras. Det är ett angeläget regionalpolitiskt krav.

Men när man då slår vakt om de sysselsättningstillfällen som finns och intensifierar ansträngningarna att hitta nya, måste de ansträngningarna i Norrlands inland, som i alla andra delar av landet, inriktas på att skapa sådan sysselsättning där man har chans att erbjuda trygghet i anställningen.

Inom tekoindustrin är problemen dess värre stora. Detta gäller speciellt Norrlandsanläggningarna, som egentligen inte har fått någon reell chans att växa in i sin roll. De har visat en låg produktivitet och stora förluster. Detta gäller dess värre Lyckseleanläggningen, och det måste rimligen läggas som underlag för bedömningen av fortsatt verksamhet.

Det har inte funnits möjligheter för Eiser att driva verksamheten vidare, helt enkelt därför att det i så fall skulle gå ut över andra enheter inom koncernen som också måste tänka på sysselsättningen, men enheter som visar bättre produktionsresultat. Därför har ansträngningarna fått inriktas på att söka alternativ produktion. De ansträngningarna måste intensifieras och bedrivas så att man kan erbjuda ett växande antal kvinnor från Trivabfabriken sysselsättning i en alternativ produktion. Det är målsättningen.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag ställde en direkt fråga, om industriministern stöder Statsföretags planer på att all tekoindustri skall bort i Norrland.

Om alternativ produktion och annan ersättningssysselsättning står det i svaret: "Min förhoppning är att detta skall leda till att nya arbetstillfällen kan skapas i Lycksele", alltså i anslutning till Trivab.

Men om man nu ser att det är 450 sömmerskor som inte fått ersättningsjobb hittills, så måste det ju vara väldigt små förhoppningar om att det skall gå att ordna jobb för dessa nya.

Det vore väl ett sätt att skapa tilltro till att man skall skaffa ersättningsjobb, om man först skaffade ersättningsjobb för dessa 450 sömmerskor. Då skulle man bevisa att det går att skapa ersättningsjobb.

Det skulle vara bra att få höra här om industriministern är överens med Statsföretag i det här fallet, eller om han anser att det fortfarande skall finnas tekoproduktion i Norrland enligt vad som sades i proposition 1979/80:79.

ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Industriministern svarade inte på frågan om svaret när det gäller Statsföretag. Enligt uppgift har man utökat antalet anställda i Ängelholm. Hur rimmar det med att man lägger ner verksamheten i Lycksele?

Jag påpekade i mitt anförande att det finns order utlagda för tillverkning i Lycksele. Man har alltså order, men man tar inte vara på detta och man vill inte göra den tillverkningen i Lycksele.

Det enda företag som nu tillverkar sjukhuskläder i Norrland är detta företag i Lycksele. Är det ur försörjnings- och beredskapssynpunkt rimligt att Lyckseleföretaget läggs ner?

Norrland har ett enda regionsjukhus, i Umeå. Hur klarar man där försörjningen med sjukhuskläder, om det skulle uppstå en krissituation?

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! På frågan från John Andersson om jag stöder de uttalade strävandena från Statsföretag att upphöra med all tekoproduktion i Norrland, vill jag säga att det inte är det som jag tar ställning till. Jag tycker självfallet att det skulle finnas tekoproduktion i Norrland, men frågan gäller om de befintliga enheterna har en chans att överleva med hänsyn till den nuvarande produktionsinriktningen, till marknadsförutsättningarna och till den produktivitet som dessa enheter har. Jag kan inte påstå att Statsföretag genom de dispositioner som nu görs bryter mot det uppdrag man har givit Eiser.

Dessutom är det angeläget för de norrländska bygderna att få sysselsättning i branscher där lönsamhet kan uppnås och därmed långsiktig trygghet erbjudas för de anställda, och det erbjuder dess värre inte tekoindustrin f. n. Det är därför jag tycker att de ansträngningar som görs för att inom andra branscher skaffa ersättningsarbeten för de 450 sömmerskorna måste intensifieras, och de ansvariga företagen måste då lägga ned all den möda de kan för att med framgång genomföra detta.

Måndagen den
2 juni 1980

*Om arbetsmark-
naden i Norsjö
kommun*

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag hörde vidare ett märkligt uttalande av denne verkställande direktör i ekoutsändningen i radio i dag. Han sade att fabriken i Norsjö tyvärr var för liten för att kunna göras lönsam – det är bara tio anställda. Och förut var fabriken alltså för stor för att kunna bli lönsam. Det resonemanget går inte på något vis ihop.

Det är klart att vi kan vara överens om att man måste se till att skapa jobb på lang sikt, inte tillfälliga sådana. Men vad som är viktigt i detta sammanhang är att man bör försöka skaffa ersättningsjobb i samma takt som man avvecklar de nuvarande. Då kvarstår problemet att man hittills inte har lyckats lösa arbetssituationen för 450 sömmerskor. Kan vi då ha så stora förhoppningar om att man skall klara arbetssituationen för de knappt 200 som återstår i dag? Ett sätt att visa den goda viljan skulle enligt min mening vara att innan man fortsätter nedläggningen lösa detta problem.

ULIA ORRING (fp):

Fru talman! Industriministern säger att det är viktigt att man kan uppnå lönsamhet inom tekoföretaget Trivab. Men jag sade i mitt tidigare inlägg här att man från företagsledningens sida inte har haft den målsättningen. Man har haft målsättningen att lägga ned verksamheten och att inte tillsätta arbetsledare som klarar driften av företaget, och man förser inte heller verksamheten med de nödvändiga maskinerna. Och då kan inte detta företag bli lönsamt. Därför måste man från ansvarigt håll, dvs. regeringen och industriministern, gå in hårt mot företagsledningen för att påverka dem att driva företaget så att det blir lönsamt. En nedläggning utan ersättningssysselsättning motverkar klart de regionalpolitiska strävandena och återför dessutom förhållandena till den tidigare situationen med få sysselsättnings-tillfällen för kvinnorna i Lycksele.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om arbetsmarknaden i Norsjö kommun

Industriministern NILS ÄSLING erhöll ordet för att besvara *Arne Nygrens* (s) den 11 april anmälda interpellation, 1979/80:177, till arbetsmarknadsministern, och anförde:

Fru talman! Arne Nygren har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen avser vidta några åtgärder för att trygga de många uppsägnings-hotade arbetstillfällena i Norsjö kommun och om regeringen tänker medverka med särskilda åtgärder till att den höga arbetslösheten i kommunen nedbringas. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Som Arne Nygren framhåller är problemen stora i Norsjö kommun och då särskilt i Bastuträsk, där flera företag nu kommit i akuta svårigheter. När det gäller de tre industriföretagen som nämns i interpellationen är situationen

denna.

För Gunbo Fritid AB nås i dagarna sannolikt en lösning som innebär en rekonstruktion av företaget och att i stort nuvarande sysselsättning kan bibehållas vid företagets anläggningar i Norsjö och Ljcksele kommuner.

Vad beträffar AB Betong-Sander har – enligt vad jag erfarit från konkursförvaltaren – inkommit anbud som pekar i riktning mot att man även där skall kunna få en lösning innebärande att sysselsättningen i stor utsträckning skall kunna bevaras.

Beträffande charkuteriföretaget AB Holmlunds Livsmedel finns f. n. en ansökning om lokaliseringstöd hos arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) för prövning. Länsstyrelsen i Västerbottens län har tillstyrkt ansökningen. Beslut kan väntas under juni månad.

När det gäller Arne Nygrens fråga om åtgärder för att nedbringa den höga arbetslösheten i kommunen vill jag erinra om det regionalpolitiska beslut som riksdagen fattade våren 1979 (prop. 1978/79:112, AU 23, rskr 435). Det innebar bl. a. en kraftig uppräknings av det regionalpolitiska stödet till de kommuner som har en besvärlig sysselsättningssituation. Norsjö är inplacerat i stödområde 5, vilket innebär möjligheter till investeringsstöd och sysselsättningsstöd i betydande omfattning vid utbyggnader och nyetableringar. Riksdagen beslutade samtidigt förstärka stödet till insatser i glesbygden. För någon vecka sedan beslutade riksdagen om en ytterligare uppräknings av detta stöd (prop. 1979/80:100 bil. 17, AU 23, rskr 361).

För att stödmöjligheterna skall kunna utnyttjas krävs emellertid ett aktivt arbete i länen och kommunerna för att ta fram idéer och projekt. Det arbete som utvecklingsfonderna och länsstyrelserna gör i detta avseende är av största betydelse. Det ökade statliga stödet till dessa organ under de senaste åren är ett uttryck för den vikt regeringen lägger vid detta arbete. I detta sammanhang vill jag också peka på det regionala utvecklingsbolag som nu beslutats om för Västerbottens län.

Dessa förstärkningar av de regionalpolitiska instrumenten bör enligt min mening öka möjligheterna att stärka sysselsättningen i Norsjö kommun liksom i länet som helhet.

LILLY HANSSON (s):

Fru talman! I Arne Nygrens frånvaro har jag åtagit mig att ta emot svaret på interpellationen, för vilket jag ber att få tacka industriministern. Inom parentes kan jag väl också medge att det här svaret är betydligt positivare än det jag fick på min fråga i torsdags.

Sysselsättningssituationen i Norsjö kommun är utomordentligt allvarlig. Arbetslösheten är i dag 5 %, och då är inte de 243 personer som varslats om avsked inräknade. Skulle lagda varsel verkställas, uppgår arbetslösheten till katastrofala 8,9 %, att jämföra med arbetslösheten i riket som är 1,8 %.

Den ort som drabbats hårdast är Bastuträsk, där hälften av samhällets arbetstillfällen försvinner om varslen träder i kraft. Adakbygden är genom den nedlagda gruvindustrin i ett akut behov av ersättningsindustrier, och omkring den 1 juli i år upphör Algots Nord AB med sin verksamhet i Norsjö.

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om arbetsmark-
naden i Norsjö
kommun*

Måndagen den
2 juni 1980

*Om arbetsmark-
naden i Norsjö
kommun*

Trots att viss ersättningsindustri har tillskapats kvarstår faktum att 34 personer friställs, om inte alternativ sysselsättning kan ordnas. Eftersom arbetslösheten bland kvinnor redan är hög i kommunen, blir läget ytterligare försämrat. Detta tillsammans med varslen på Trivab i Lycksele och konkursen vid Sittex, problemen vid Nordkonfektion i Skellefteå och NCB i Hörnefors plus en rad problem som vi vet kommer att uppstå vid andra företag gör nog att industriministern inser att Västerbotten är ett län med stora problem som måste lösas.

Jag är glad över att industriministern ser en snar lösning för Gunbo Fabriker, vilket är positivt för Norsjö och Lycksele. Den lösning som herr Åsling tydligen syftar på innebär dock, efter vad jag erfarit, att enheten i Bastuträsk försvinner och därmed sysselsättning för 15 personer. Jag vill fråga om det är så. Avsikten var ju att 28 personer vid Gunbo skulle arbeta i Bastuträsk. Det har lagts fram förslag också på en annan lösning – jag sitter med i utvecklingsfondens styrelse och har kunnat följa ärendet. Huvudsaken är dock att verksamheten kan fortsätta.

Att det nu blir en positiv lösning också för Betong-Sander ser jag som utomordentligt viktigt, för det är Bastuträsk's största arbetsplats. Jag hoppas verkligen att de informationer industriministern fått håller ända fram. När det gäller AB Holmlunds Livsmedel tar jag för givet att industriministern aktivt verkar för att prövningen om lokaliseringstöd får en positiv bedömning. Den produktion som bedrivits och som bedrivs vid Holmlunds har, såvitt jag vet, inte inverkat menligt på konkurrerande företag och bör rimligen inte påverka lokaliseringsansökan. Sedan hoppas jag verkligen att den lokaliseringsansökan som ligger inne beviljas nu under juni månad. Uppre vid Holmlunds väntar man verkligen på svaret.

Det finns, fru talman, en fråga i interpellationen som industriministern inte berörde i sitt svar men som jag anser väsentlig, nämligen det planerade avloppsreningsverket i Bastuträsk. Riksdagen har beslutat att statens naturvårdsverk får bevilja högre statsbidrag till reningsverk inom Vindel-älvområdet där Norsjö kommun ingår. Det har naturvårdsverket hittills också gjort. Nu har naturvårdsverket omprioriterat bidragsverksamheten så, att det högre bidraget inte ges till reningsverket i Bastuträsk. Jag kan inte finna att detta överensstämmer med riksdagens beslut och de bestämmelser som finns. Visserligen har regeringen minskat medlen till naturvårdsverket för detta ändamål, vilket jag anser olyckligt, men bestämmelserna om hur man skall få högre bidrag och vilka som skall få har, såvitt jag kunnat se, inte förändrats. Jag vill gärna att industriministern ger besked även i denna fråga, eftersom det har betydelse för byggarbetarkåren.

Nu är läget prekärt i Norsjö kommun. Vad industriministern sade om utvecklingsfondens, kommunernas, länsstyrelsens och det nya utvecklingsbolagets betydelse för länet är riktigt och mycket bra. Arbetet där har haft stor betydelse för bevarandet av sysselsättningen i länet, men det är ju mera på lång sikt som man kan lösa problemen i länet som helhet genom åtgärder från dessa håll. När det gäller inlandskommunen Norsjö, som har drabbats mycket hårt på grund av t. ex. nedläggandet av gruvorna i Adak, behövs det

kanske extraordinära åtgärder. Jag hoppas verkligen att industriministern – som har möjlighet att påverka – med all kraft stöder den begäran om stöd och bidrag som kommer, detta med tanke på de svårigheter som ändå finns i hela länet.

I detta anförande instämde Hagar Normark (s).

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Industriministern och jag har ju haft många tillfällen att diskutera olika frågor här i kammaren. För det mesta handlar det ju om problem, och det är kanske också naturligt – det brukar ju sägas att hälsan tiger still.

I sitt svar medger industriministern att problemen i Norsjö kommun är stora. Eftersom industriministern och Arne Nygren tydligen är överens om detta, får det väl anses som dokumenterat, varför jag inte har någon anledning att närmare gå in på saken. Jag avser emellertid att göra några kommentarer till och anlägga några synpunkter på det lämnade svaret.

Vi kan kanske vara överens om att det måste till både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder.

Då det gäller Gunbo Fabriker kan man skönja en lösning, bl. a. genom en stor satsning från kommunens sida på några miljoner kronor. Nu är nog inte denna lösning så bra som man kan få intryck av. Hela verksamhetsdelen i Adak faller bort, vilket betyder att 30 arbeten försvinner. Man måste komma ihåg att 250 arbeten försvann när gruvorna lades ned och att den enda ersättning man fått är dessa 30 arbetstillfällen. För Malå betyder det 10 arbetstillfällen färre, och för Adakområdet innebär det att man sedan gruvorna lagts ned åter står vid utgångspunkten. Detta visar vidden av de satsningar som måste till.

I svaret nämner industriministern inget om eventuella åtgärder för att på litet längre sikt lösa sysselsättningsproblemen i kommunen. Gruvnäringen spelar ju en stor roll i denna kommun. SGU:s verksamhet finns det goda förutsättningar att utöka. Detta poängteras också från länsstyrelsens sida i Länsprogram 80. Likaså finns tankegångar om att tillverkning av instrumentutrustning skulle kunna förläggas till Norsjö. Då det gäller gruvnäringen tycks det finnas en del planer på att utöka verksamheten. Det är angeläget att dessa åtgärder med det snaraste kommer i gång.

Om man nu kan se vissa möjligheter att skapa arbetstillfällen på lång sikt, så kvarstår ju ändå behovet av arbetstillfällen nu. Från den utgångspunkten är det viktigt att de problem som tas upp i interpellationen blir lösta. Självfallet är det stadigvarande sysselsättning som måste skapas, men i den svåra situation som råder måste man ändå ställa frågan om inte extra insatser, av typen beredskapsarbete, måste tillgripas. Jag vill därför till slut fråga industriministern om det finns några funderingar åt det hållet.

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om arbetsmark-
naden i Norsjö
kommun*

Måndagen den
2 juni 1980

*Om arbetsmark-
naden i Norsjö
kommun*

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Lilly Hansson konstaterar här att Norsjö kommun har 5 % arbetslöshet. Det är ett beklagligt faktum, och det motiverar de speciella insatser som regeringen är beredd att göra för att utveckla sysselsättningen på orten.

Vi har hamnat i en situation här i landet – och här i kammaren, skulle jag vilja säga – där det tyvärr inte är möjligt att göra den objektiva avvägning av de regionalpolitiska insatserna med hänsyn till den lokala arbetsmarknaden som man skulle önska. Det har dess värre blivit så att vissa branscher och vissa regioner kräver så stora insatser att resurserna för andra orter och bygder inte blir de önskvärda. Jag tänker närmast på varvsnäringen, som blir föremål för en diskussion här i kammaren senare i veckan. Denna näring kräver mycket stora insatser, trots att den lokala arbetsmarknaden på varvsorterna är en helt annan och mycket positivare än vad som gäller i en del av Västerbottenskommunerna.

Men jag uttrycker den förhoppningen att riksdagen, när vi går att fatta beslut om varvspropositionen, skall ha i åtanke att de ökade anspråk som reses för insatser på varvsorterna obehagligen, i den budgetsituation där vi befinner oss, går ut över bygder som Västerbottens inland och kommuner som Norsjö.

De ganska extraordinära insatser som vi är beredda att göra i fallet Gunbo och de insatser som vi hoppas skall bli möjliga att genomföra beträffande AB Betong-Sander är exempel på det sätt på vilket man får arbeta med de regionalpolitiska instrumenten i bygder av den här karaktären. Jag konstaterar med tillfredsställelse att såväl Lilly Hansson som John Andersson har noterat att statsmakterna här gör insatser utöver det vanliga för att säkra sysselsättningen, insatser av ett slag som vi f. ö. har gjort också tidigare i Västerbotten. Jag behöver bara erinra om rekonstruktionen av AB Polarvagnen. När det gäller Västerbotten har vi också för att i tid ge tillfälle till alternativ sysselsättning – t. ex. genom det trätekniska utvecklingscentret i Skellefteå – skapat ökade möjligheter till diversifiering av näringslivet i länet.

Jag vill också peka på utvecklingsfondens och utvecklingsbolagets stora betydelse i detta sammanhang, som Lilly Hansson också var inne på. När det gäller båda dessa företeelser har jag ju haft glädjen att lägga fram förslag till riksdagen. Motivet för detta var självfallet att vi regionalt skulle skapa resurser som kunde användas för att gå in och säkra sysselsättningen när den viker på en ort. På samma sätt har vi sett på frågan om länsplaneringsanslagen. Det är speciella pengar som länsstyrelsen har till sitt förfogande för utredningsverksamhet etc. Även här har strävan varit att regionalt skapa möjligheter till positiva insatser. Insatserna ger ju den största effekten när de görs så nära problemområdena som möjligt.

John Andersson tyckte att jag inte redovisade några långsiktiga åtgärder för att lösa arbetsmarknadsproblemen i Västerbotten. Men genom tillskapandet av utvecklingsfonden och utvecklingsbolaget och genom tillkomsten av länsplaneringsanslaget till länsstyrelsens förfogande har resurser skapats

för att just möjliggöra en långsiktig utveckling av näringslivets verksamhet.

När det gäller gruvverksamheten, som har spelat – och borde spela – en betydande roll för sysselsättningen i dessa bygder, vill jag erinra om att mineralpolitiska utredningen nu har framlagt sitt slutbetänkande och att betänkandet nu skall ut på remiss. Det finns då anledning, såväl för remissinstanser som för andra berörda, att även ägna frågan om mineralpolitikens regionalpolitiska betydelse en tanke. Jag kan försäkra John Andersson att även de regionalpolitiska synpunkterna kommer att tillmätas avgörande betydelse, när industridepartementet så småningom återkommer med konkreta förslag grundade på MPU:s analys av mineralpolitiken. Vi måste skapa system som gör det möjligt att utnyttja även mindre mineralförekomster. Dessa har ju ofta en belägenhet som gör dem speciellt intressanta från regionalpolitisk synpunkt.

LILLY HANSSON (s):

Fru talman! Nu tolkar jag industriministerns uttalande när det gäller AB Betong-Sander och Gunbo Fabriker AB så, att problemen där verkligen får en snar och positiv lösning. Jag dristar mig till att också plocka in AB Holmlunds Livsmedel i den positiva bedömningen. Vid dessa företag skapas dock inga nya arbetstillfällen, utan det gäller här att behålla de arbetstillfällena som finns, vilket är mycket viktigt.

Jag är ganska säker på att vi beträffande skogslänen och Västerbotten härnäst inte kan förvänta oss att det kommer några industrier från andra delar av landet. Vi får i dessa län mera lita till de resurser som vi själva har och utveckla dessa. Naturtillgångar har vi ju – det gäller bara att ta dem till vara och vidareutveckla de basresurser som finns inom länet. Gruvnäringen har i dag nämnts i detta sammanhang.

Jag är mycket glad över att industriministern på förslag från oss socialdemokrater – äras den som äras bör – lade fram ett förslag om inrättande av en utvecklingsfond i Västerbotten.

Jag fick inte svar på min fråga beträffande reningsverket i Bastuträsk som naturvårdsverket inte tänker ge förhöjt statsbidrag till, eftersom naturvårdsverket har tolkat om bestämmelserna. Denna fråga ligger kanske inte på herr Åslings bord, men jag hoppas att ni i samordningskansliet har diskuterat också denna fråga i interpellationen. Jag vore därför tacksam om jag kunde få en tolkning av det besked som naturvårdsverket har gett. Verket tänker alltså inte ge förhöjt statsbidrag för reningsverket i Bastuträsk, dels mot bakgrund av att man från regeringens sida har sänkt anslagen till naturvårdsverket, dels därför att verket skall prioritera de kommuner som skickar ut sitt avlopp i Vindelälven. Det gör inte Bastuträsk, utan dess avlopp går ut i Bastuträsket. Men kan man tolka bestämmelserna på det sättet, när ändå Norsjö kommun ingår i ett stödområde där de här bestämmelserna om förhöjt statsbidrag gäller?

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om arbetsmark-
naden i Norsjö
kommun*

Måndagen den
2 juni 1980

*Om vissa instruktioner till statens
representanter på
förenade fabriks-
verkens bolags-
stämmor*

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag har noterat både statsmakternas och kommunens satsning på t. ex. Gunbo.

Då det gäller den långsiktiga satsningen tänkte jag närmast på gruvnäringen. Såvitt jag förstår finns det förhoppningar om en positiv utveckling inom den näringen. Min förhoppning blir då att det första initiativet skall tas snarast just för gruvnäringen, så att arbetet där kan komma i gång så fort som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om vissa instruktioner till statens representanter på förenade fabriksverkens bolagsstämmor

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 18 april anmälda interpellation, 1979/80:184, och anförde:

Fru talman! Olle Wästberg i Stockholm har frågat mig om regeringen avser att vidta någon åtgärd eller ge statens representanter på förenade fabriksverkens bolagsstämmor instruktioner med anledning av vad som inträffat på Telub AB.

Telub AB är ett dotterbolag till FFV Företagen AB. Statens aktier i FFV Företagen AB förvaltas av affärsverket förenade fabriksverken. I verkets uppgifter att förvalta aktierna i FFV Företagen AB ingår alla de uppgifter som normalt ankommer på en aktieägare, t. ex. att utse den som skall representera ägaren vid bolagsstämman och ge vederbörande eventuella instruktioner. Gentemot Telub AB fyller FFV Företagen AB motsvarande ägarfunktioner. Regeringen har således inte några formella möjligheter att ge instruktioner till den som representerar ägaren vid bolagsstämman i Telub AB.

De åtgärder som Olle Wästberg tar upp i sin interpellation rör förvaltningen av Telub AB. Jag vill erinra om att det är styrelsen och verkställande direktören i ett aktiebolag som enligt aktiebolagslagen är ansvariga handhavare av bolagets förvaltning. Bolagsstämman får således inte dirigera förvaltningen i sådan utsträckning att styrelsen och verkställande direktören förlorar denna ställning.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Fru talman! Tack för svaret!

Min interpellation handlade om det statliga företaget Telub i Växjö. Att Telub under det senaste halvåret blivit ett av de mest uppmärksammade statliga företagen beror inte på de goda ekonomiska resultaten, utan orsaken är att företaget slutit kontrakt med militär anknytning med Libyen.

Libyen är som bekant en brutal militärdiktatur. Ingen stat har givit så många terrorister skydd och stött så många terroristaktioner som Libyen.

Ständigt upprepar Libyens ledare Khadaffi – ibland i klassiskt antisemitiska formuleringar – att Israel skall utplånas. Nu sänder den libyska regimen ut motpatruller över världen för att förfölja flyktingar undan den libyska diktaturen.

Det är ingen tillfällighet att Sverige inte exporterar en kula, inte ett militärfordon till Libyen.

Ledningen för Telub i Växjö har nu på kort tid:

slutit kontrakt med Libyen om utbildning av 100 ungdomar – en utbildning som kan komma till användning i Libyens aggressiva politik;

till Libyen sålt ett fjärrstyrningssystem inkluderande sex radarstationer för större plastråtar – något som kan komma att användas för att utföra terroristaktioner mot Israel;

visat sig förhandla med Libyen för att förbereda material för avancerad utbildning för olika vapenslag – jag har här omslaget till det material man gjorde åt Libyen med bilder av den svenska Viggen och med upplysningar om att utbildningspärmen skall innehålla avdelningar om raketteknologi och radarteknologi.

Telubledningen har dessutom uppmanat de anställda på Telub att försöka ta reda på och rapportera om vem som lämnat ut uppgifter om Telubs samarbete med Libyen till pressen.

Intet av detta är olagligt. Det behöver för den skull inte vara lämpligt. I en företagslednings uppgifter ligger också att göra moraliska bedömningar utöver vad som omedelbart anges i lagen. Nils Åsling har själv varit en av de främsta förespråkarna för ett aktivt ägaransvar.

Nu säger Nils Åsling att regeringen inte har några formella möjligheter att ingripa i Telub. Det är fel. Telub är ett dotterbolag till FFV Företagen AB. Detta bolag förvaltas i sin tur av affärsverket förenade fabriksverken.

Kedjan blir lång, men regeringen kan göra på följande sätt:

Regeringen kan formellt besluta att uppdra åt affärsverket förenade fabriksverken att med sin aktiemajoritet i FFV Företagen AB på dess bolagsstämma fatta beslut om att FFV Företagen AB på Telubs bolagsstämma skall genomdriva ett beslut om att Telubs företagsledning skall ändras och att affärerna med Libyen skall upphöra.

Denna ordning möter inga hinder. Bolagsstämman är ett företags högsta beslutande organ, vars beslut binder styrelse och företagsledning. Den inskränkning i bolagsstämmans sätt att dirigera förvaltningen i ett företag som finns uttryckt i lagens förarbeten och som Nils Åsling här nämnde gäller inte den typ av policyfrågor som berörs i min interpellation – naturligtvis än mindre möjligheten att ersätta ledningen.

Nu har chefen för Telub dragit konsekvenserna av debatten kring företaget och beslutat att avgå. Jag tycker ändå det är oroande att Nils Åsling här i riksdagen hävdar att regeringen inte som yttersta ägare till statliga företag har möjlighet att påverka dem. Eftersom affärsverket förenade fabriksverken lyder under industridepartementet vill jag fråga Nils Åsling om han inte anser det rimligt att staten som ägare ingriper när ett statligt företag sluter kontrakt om försäljning av militär utbildning till en av världens mest aggressiva antisemitiska diktaturer?

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

Om vissa instruktioner till statens representanter på förenade fabriksverkens bolagsstämmor

Måndagen den
2 juni 1980

*Om vissa instruktioner till statens representanter på förenade fabriks-
verkens bolags-
stämmor*

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Det är ju så att statsråd inte har någon skyldighet att uttala sig om lämpligheten av åtgärder som vidtas av aktiebolag, vare sig dessa är statliga eller enskilt ägda. Statsråd bör heller inte göra sådana uttalanden, bl. a. om man skall följa den bedömning som riksdagens konstitutionsutskott har gjort. Det är nämligen så att det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret. Skulle ett företags åtgärder på något sätt stå i strid med gällande lagstiftning, kommer frågan självfallet i ett annat läge. Men de åtgärder som här vidtagits står uppenbarligen inte i strid med gällande lagstiftning.

Jag tackar Olle Wästberg för de anvisningar han här gett om hur regeringen borde handla. Det finns emellertid inte något aktuellt behov av att följa Olle Wästbergs råd här. Det kan jag konstatera.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Fru talman! Nils Åsling har flera gånger i den offentliga debatten pläderat för att en ägare skall ta större ansvar för sina företag – det har främst gällt sysselsättningen. Det är ett ansvar som skall sträcka sig utöver det formella. Nils Åsling har fått kritik från konservativt håll, men jag anser att han har all heder av sin hållning.

Telub säljer militär utbildning till Libyen, man säljer material som kan användas till terroristaktioner mot Israel och man efterforskar journalister-
nas källor. Nils Åsling säger att staten inte som ägare har anledning att ingripa. Är det en ny Åslingdoktrin?

Jag tycker att den här handfallenheten är litet märklig. Låt oss tänka oss tanken att ett statligt dotterföretag börjar sälja grov pornografi till u-länderna. Det är lagligt om än ytterst olämpligt. Om vi tog upp detta i riksdagen skulle Staffan Burenstam Linder säga: Affär är affär. Håkan Winberg skulle säga att affären inte strider mot tryckfrihetsförordningen och att han inte har några andra kommentarer. Och Nils Åsling skulle säga att han inte kan göra någonting åt saken. Ingen privat majoritetsägare skulle i ett aktiebolag fränsvara sig allt ansvar för vad företaget gör, och det kan rimligen inte heller staten som ägare göra.

Nu medger Nils Åsling uppenbarligen att regeringen har en möjlighet att ingripa i Telubs verksamhet via den kedja av beslut som jag skisserade, men han menar att det inte finns något behov därav. Innebär det att Nils Åsling som representant för den statliga ägaren anser att det som har skett på Telub – utbildningen av 100 libyska militärer, försäljningen av båtar som kan användas vid terroristattacker, försöken att efterforska källor – inte är den typ av åtgärder som föranleder en statlig ägare att ingripa i ett företag? Vad är det då som kan föranleda staten som ägare att ingripa?

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att självfallet skall företag känna sitt ansvar. Den tanken pläderar jag fortfarande för i samma utsträckning som tidigare. Men politikerna – och det gäller även statsråd – skall inte sätta

sig i de verkställande direktörernas eller styrelsernas ställe när det gäller företagets förvaltningsuppgifter. Vi måste, Olle Wästberg i Stockholm, göra en klar distinktion mellan olika instansers kompetens- och ansvarsområden. Så enkelt är det med den frågan.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Fru talman! Jag kan hålla med industriministern om att politikerna verkligen inte skall sätta sig i en företagslednings ställe när det gäller förvaltningsuppgifterna. Men det som jag här har refererat om Telubs agerande är ju inte vilka förvaltningsuppgifter som helst. Man har utnyttjat lagens kryphål för att sälja militär utbildning till Libyen. Kontraktsslutande part på den libyska sidan är en militär myndighet. Med denna militära myndighet har ett svenskt statligt företag slutit kontrakt om utbildning av libyer i Sverige, man har sålt material som kan användas vid terroristattacker mot Israel osv.

Detta är inte vilka förvaltningsuppgifter som helst. Det är viktiga policyfrågor som berör Sveriges anseende utomlands, som handlar om den moral som Sverige som stat skall ge uttryck för. Därför är det också en regerings uppgift att ha en uppfattning om och kunna ingripa mot det som har skett vid Telub. Nils Åsling och jag är uppenbarligen överens om att regeringen kan ingripa mot Telubs utbildning av libyer i Växjö – skillnaden är den att Nils Åsling inte vill utnyttja den möjligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Om den svenska hemelektronikindustrin

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Per Stenmarcks* (m) den 30 april anmälda interpellation, 1979/80:195, och anförde:

Fru talman! Per Stenmarck har med anledning av det förestående beslutet om Nordsat frågat mig om jag är beredd att medverka till att konsekvenserna och möjligheterna för den svenska hemelektronikindustrin beaktas vid handläggningen av satellit-TV-frågorna.

Jag delar Per Stenmarcks uppfattning att det är TV-tittarnas och inte industrins behov av en nordisk TV-satellit som skall ligga till grund för ett beslut om Nordsatprojektet skall genomföras eller inte. Med andra ord är det massmediepolitiska och kulturpolitiska överväganden som skall fälla avgörandet. Vid ett ställningstagande till Nordsatprojektet är det dock, som bl. a. Metallindustriarbetareförbundet betonat, angeläget att också vara medveten om konsekvenserna för den svenska industrin av olika handlingsalternativ. Nordsat öppnar en viktig ny marknad dels för de företag som kan leverera rymdteknisk utrustning bl. a. till satelliter, dels för hemelektronikmarknaden som leverantör av mottagningsutrustningar. Ett arbete med att studera och värdera konsekvenserna av Nordsatprojektet för svensk industri pågår

Nr 159

Måndagen den
2 juni 1980

*Om den svenska
hemelektronikin-
dustrin*

sedan lång tid. Ansvar för frågans industripolitiska aspekter vilar i regeringskretsen på mig och jag kommer att bevaka frågan.

PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Det har i denna kammare under det innevarande riksmötet förts många debatter om att trygga sysselsättningen i olika regioner av landet. Denna vecka har vi att ta ställning till en varvsproposition som kostar bortåt 6 miljarder kronor, som skall läggas till de ca 12,5 miljarder som redan investerats i varvsnäringen under de senaste åren. Vi har tidigare diskuterat rederier, tekoindustri och bryggerier på olika ställen i landet – bara för att nu nämna några exempel.

Det gemensamma för de allra flesta av de näringsgrenar som riksdagen beslutat stödja är att de samtliga – möjligtvis med något undantag – gäller industrier, och i vissa fall hela näringsgrenar, som går med betydande förluster. De lokalpolitiska aspekterna har kommit att spela en avgörande roll, medan de företagsekonomiska bedömningarna ofta skjutits i bakgrunden. Så måste naturligtvis också ske i viss utsträckning. Men allt fler tycks i dag inse att det här är en i längden omöjlig politik. Vi har inte de ekonomiska möjligheterna att särskilt länge till fortsätta med detta.

Jag har i min interpellation till industriministern sökt rikta uppmärksamheten mot det faktum att det nu är nödvändigt att börja satsa på sådan industri som har möjlighet att utvecklas i positiv riktning inför framtiden. Som exempel på detta har jag nämnt två företag inom hemelektronikindustrin och vilka konsekvenserna skulle kunna bli för dessa om Sverige, och Norden i övrigt, beslutar sig för att satsa på den nordiska TV-satellit som går under beteckningen Nordsat.

All erfarenhet tyder på att direktsändande TV-satelliter på sikt kommer att ge avsevärt lägre kostnader än markdistribuerad TV-verksamhet. Därför kan man troligen våga sig på tipset att det mer är en fråga om när Sverige skall få satellit-TV än om vi skall få det.

Men just denna fråga om när det kan ske är av utomordentligt stor betydelse. Skillnaden mellan att ta i bruk ett satellit-TV-system tidigt och att göra det sent kan komma bli av avgörande betydelse för om den svenska hemelektronikindustrin skall kunna utvecklas i en positiv riktning inför framtiden.

En satsning på Nordsat skulle kunna ge många positiva konsekvenser. Jag skall inte ta upp alla här, eftersom min interpellation bara avser de industripolitiska effekterna av en sådan satsning. I sitt svar säger industriministern att det inte i första hand är dessa aspekter som är avgörande, utan att det i stället är TV-tittarnas behov som är avgörande för ställningstagandet. Detta håller jag givetvis med om, men kan jag därmed också tolka in i industriministerns svar att om TV-tittarna vill ha Nordsat så kommer de också att få det?

Det jag velat föra in i debatten är att Nordsat också kan innebära en positiv

injektion för de delar av det svenska näringslivet som sysslar med hemelektronik.

Vi vet att man i Norge för diskussioner om att via TV-satellit införa TV 2. Vi vet också att både Västtyskland och Frankrike redan fattat beslut om direktsändande TV-satelliter. Därmed har man i de länderna också skapat en god grund både för hemmamarknad och för tillkommande exportmarknader. Man har med andra ord redan fått ett försprång före sina svenska konkurrenter. Om de svenska företagen skall ges en möjlighet att positivt konkurrera, är det viktigt att man får en någorlunda säker marknad – nämligen hemmamarknaden. Därför är det också av största betydelse om industriministern kan ge ett positivt svar på frågorna om den här berörda industrins möjligheter kommer att beaktas vid frågans handläggning samt om ett beslut om Nordsat snarast kommer att fattas.

I sitt svar talar industriministern om att ett arbete pågår för "att studera och värdera konsekvenserna av Nordsatprojektet för svensk industri" – det är naturligtvis glädjande. Men att de positiva konsekvenserna i det här sammanhanget väger klart över är förmodligen helt uppenbart.

Industriministern talar också om att Nordsat öppnar en viktig marknad för åtskilliga företag – den inställningen tycker jag är positiv. Och statsrådet talar avslutningsvis om att det åvilar just industriministern att bevaka de industripolitiska aspekterna i samband med Nordsat – och det tycker jag, fru talman, låter ganska betryggande.

Men industriministern svarar tämligen vagt på den frågan som jag ursprungligen ställde, och därför ber jag att få formulera om den så här:

Om utvärderingen ger vid handen att Nordsat innebär positiva konsekvenser för hemelektronikindustrin och givetvis också för övrig berörd industri, kommer detta då att påverka regeringens inställning i en för Nordsat positiv riktning, dvs. är statsrådet beredd att ta initiativ till att en samlad bedömning görs, där även de industripolitiska aspekterna vägs in vid det slutliga ställningstagandet till Nordsat?

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Per Stenmarck frågar mig om man skall tolka mitt svar så, att om TV-tittarna vill ha Nordsat, så skall de också få det. Det är klart att vi här står inför ett komplicerat politiskt ställningstagande, där kulturpolitiska, massmediepolitiska och, som jag hävdar, industripolitiska hänsyn måste tas. Jag vill inte föregripa regeringens ställningstagande i den här frågan. Det är ju ännu god tid innan frågan är mogen för ett avgörande. Jag vill dock notera att Per Stenmarcks fråga har sitt stora intresse.

Som Per Stenmarck mycket riktigt påpekar har förberedelserna i Centraluropa för TV-satelliter fortgått, och vi kan 1983 räkna med att dessa förberedelser också ger resultat i sändningar från tysk och fransk TV, sändningar som det då även kommer att bli möjligt att motta i stora delar av Skandinavien. De svenska TV-tittarna – det är min personliga uppfattning – kommer sannolikt till stor del att utnyttja den möjligheten. Det är en realitet som jag tycker att man måste ha med i bakgrunden, när man bedömer de

Måndagen den
2 juni 1980

*Om den svenska
hemelektronikin-
dustrin*

kulturpolitiska aspekterna av Nordsatprojektet.

Vidare frågade Per Stenmarck om den berörda industrins synpunkter skall beaktas, sedan man har gjort den vederbörliga utvärderingen av olika faktorer i sammanhanget. Ja, självfallet kommer jag i egenskap av industriminister att se till att de industripolitiska synpunkterna också kommer med i den diskussion och i det beredningsarbete som till sist måste till före ett beslut. Men jag vill understryka vad jag sade i mitt första svar, att denna fråga framför allt är kulturpolitisk och massmediepolitisk, samtidigt som jag betonar att jag tror att man inte ens i det avseendet får se den isolerad från vad som händer i vår omvärld.

PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för det kompletterande svaret, som jag betecknar som positivt.

Jag är övertygad om att industriministern delar uppfattningen att det egentligen är de utvecklingsbara industrierna som på olika sätt bör stimuleras. Vi vet att en rad omständigheter har gjort att det blivit nödvändigt att göra stora satsningar även på andra områden. Jag dristade mig att i mitt första inlägg ta upp kostnaderna för stödet till varven. Per anställd är denna kostnad hittills mer än en halv miljon kronor. Om vi gör en satsning på Nordsat innebär det för Sveriges del en årlig kostnad på ca 100 miljoner – snarare under än över denna siffra. Olika utredningar ger något olika siffror, men det intressanta i sammanhanget är att siffrorna snarast tenderar att sjunka. Det blir utslaget per anställd inom den svenska hemelektronikindustrin, vars två största företag sysselsätter ca 5 000 personer, 20 000 kr.

Det är naturligtvis tveksamt om man skall räkna på det här sättet, dels därför att Nordsat ju är avsett att så att säga komma hela svenska folket till godo, dels därför att även andra industrier givetvis skulle komma att gynnas. Redan 1983 kan vi emellertid räkna med att den västtyska TV-satelliten kommer att ge möjlighet till export för den svenska hemelektronikindustrin. Men för att man då skall kunna vara konkurrensmässig krävs som bakgrund en nordisk hemmamarknad. I Västtyskland har beslutet på området till stor del baserats på just industripolitiska faktorer. En väsentlig målsättning har varit att skapa exportmöjligheter för industrin. Jag tyckte att industriministern i sitt kompletterande svar gav uttryck för en liknande viljeinriktning.

På grund av den hårda internationella konkurrensen riskerar vi att förlora stora delar av den svenska hemelektronikindustrin, om vi beslutar att avstå från Nordsat, alternativt att skjuta frågan på en oviss framtid. Frågan är i det perspektivet snarast om vi har råd att avstå från att ta stor hänsyn till de industripolitiska aspekterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1979/80:53

Skatteutskottets betänkanden 1979/80:58–61

Justitieutskottets betänkande 1979/80:47
Lagutskottets betänkanden 1979/80:28, 34 och 35
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1979/80:20
Socialutskottets betänkanden 1979/80:43–45 och 47
Utbildningsutskottets betänkande 1979/80:35
Trafikutskottets betänkande 1979/80:27
Jordbruksutskottets betänkanden 1979/80:43 och 47
Civilutskottets betänkande 1979/80:34

§ 13 På hemställan av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 16.07 att ajournera sina förhandlingar till kl. 17.30, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 14 Förhandlingarna återupptogs kl. 17.30.

§ 15 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres socialutskottets betänkanden 44, 45 och 43 samt utbildningsutskottets betänkande 35 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1979/80:38 med anledning av propositionen 1979/80:139 om höjning av Sveriges kapitalinsats i Världsbanken (IBRD) jämte motioner

1979/80:39 med anledning av propositionen 1979/80:159 med förslag till lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel, m. m., jämte motioner

1979/80:41 med anledning av propositionen 1979/80:150 bilaga 2 såvitt avser den statliga revisionsverksamheten m. m. jämte motioner

1979/80:43 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkanden

1979/80:43 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde samt motioner om näringspolitik m. m.

1979/80:63 med anledning av propositionen 1979/80:115 om lån till Saab-Scania AB och Volvo Flygmotor AB, m. m., jämte motioner

1979/80:68 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

§ 17 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 30 maj

1979/80:537 av *Anders Gernandt* (c) till arbetsmarknadsministern om verksamheten vid statens nämnd för arbetstagares uppfinningar:

Föreliggande fråga gäller ett uttalande rörande den rättsliga, tekniska och ekonomiska realitet och kraft som skall tillmätas de utlåtanden som avges av statens nämnd för arbetstagares uppfinningar.

Frågan grundar sig på följande aktuella fall, vilket måste betraktas som ett viktigt principfall. Exemplet avser en s. k. signalsändare som utnyttjas av televerket.

Uppfinningen benämns i patentsammanhang "i ett signalsystem ingående samtalsmättningskretsar med tillhörande störeliminierande anordning". (Patent nr 382 735 den 12 januari 1978.)

I statens nämnds för arbetstagares uppfinningar utlåtande – avgivet i Stockholm den 28 december 1979 (ref nr 6/1978) – anger nämnden en engångsersättning till uppfinnaren.

I brev till uppfinnaren den 17 april 1980 meddelar televerket att verket inte har för avsikt att utbetala den ersättning som nämnden angivit. Verket anser inte den föreslagna ersättningen som skälig, men framlägger inte några alternativ eller någon form för fortsatt behandling av ärendet.

Då statens nämnd för arbetstagares uppfinningar är underställd arbetsmarknadsdepartementet förväntas att arbetsmarknadsministern – mot bakgrund av det relaterade fallet – redogör för nämndens status i förhållande till statliga arbetsgivare och därmed den trygghet som arbetstagare kan känna inför ärenden som handläggs av nämnden. Det är många uppfinnare som hoppas på ett för dem gynnsamt svar på denna fråga.

1979/80:538 av *Anders Gernandt* (c) till kommunikationsministern om förhållandet mellan televerket och statens nämnd för arbetstagares uppfinningar:

Föreliggande fråga avser i första hand ett principuttalande rörande arbetstagares rättsförhållande med avseende på uppfinningar i de fall då statens nämnd för arbetstagares uppfinningar har avgivit utlåtande med angivande av ersättningsbelopp och den statliga arbetsgivaren vägrar att betala.

I andra hand är det angeläget att studera ett aktuellt sådant ärende, vilket här kort relateras. Det grundfall som föranleder frågan gäller en s. k. signalsändare som utnyttjas av televerket.

Uppfinningen benämns i patentsammanhang "i ett signalsystem ingående samtalsmättningskretsar med tillhörande störeliminierande anordning". (Patent nr 382 735 den 12 januari 1978.)

I statens nämnds för arbetstagares uppfinningar utlåtande – avgivet i Stockholm den 28 december 1979 (ref nr 6/1978) – anger nämnden en engångsersättning till uppfinnaren.

I brev till uppfinnaren den 17 april 1980 meddelar televerket att verket inte har för avsikt att utbetala den ersättning som nämnden angivit. Verket anser inte den föreslagna ersättningen som skälig, men framlägger inte några alternativ eller någon form för fortsatt behandling av ärendet.

Hur bedömer kommunikationsministern televerkets ställningstagande i frågan och televerkets rättsliga förhållande till ett utlåtande från nämnden för arbetstagares uppfinningar?

den 2 juni

1979/80:539 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till utbildningsministern om radioprogram på estniska:

Esterna är en av de största språkliga minoritetsgrupperna i Sverige. Ändå sänder Sveriges Radio inga program på estniska – i motsats till vad man gör på andra större minoritetsspråk.

Radiosändningarna för språkliga minoriteter syftar både till att ge information om svenska förhållanden och till att tillgodose kulturella behov.

Avser utbildningsministern att ta initiativ som möjliggör att Sveriges Radio sänder program på estniska?

1979/80:540 av *Wilhelm Gustafsson* (fp) till industriministern om regeringens planer för gummiindustrins utveckling:

Sedan tillverkningen vid Firestonefabriken i Borås upphört har företrädare för företaget Hexagon, facket, Borås kommun och länsmyndigheterna i Älvsborgs län bedrivit ett intensivt arbete för att skaffa ny sysselsättning till den moderna däckfabriken. Kontakt har därvid hållits med industridepartementet. I flera omgångar har förhandling ägt rum med KF:s gummifabrik i Gislaved, dock utan att leda till positivt resultat.

Borås kommun har också gått i författning om att köpa fabriksfastigheten för att genom uthyrning underlätta för en intressent att med statligt stöd starta ny verksamhet.

Enligt tidningsuppgifter de senaste dagarna har industridepartementet samtidigt försökt driva på Gislaveds planer att bygga en ny gummifabrik och förlägga den till Landskrona som ersättning för nedläggningen av Öresundsvarvet.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga industriministern:

Vilka planer har statsrådet för gummiindustrins utveckling i landet, och vilka åtgärder är regeringen beredd vidta för att skaffa ersättningssysselsättning till den nedlagda Firestonefabriken i Borås?

Nr 159

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 17.31.

Måndagen den
2 juni 1980

In fide

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert